ปัญญาต้องคู่กับกรุณา จึงจะพาชาติรอด

พระธรรมโกศาจารย์

(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙,Ph.D.)

ศาสตราจารย์,ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ปัญญาต้องคู่กับกรุณา

จึงจะพาชาติรอด

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙, Ph.D.)
ศาสตราจารย์, ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ขอแสดงมุทิตาสักการะ แด่...

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงฺคปุญฺโญ) ป.ธ. ๙, พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เจ้าคณะภาค ๑๐ เจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัณยบัฏ ที่ **พระพรหมกวี**

ปัญญาต้องคู่กับกรุณา
จึงจะพาชาติรอด

พระธรรมโกศาจารย์
(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙, Ph.D.)
ศาสตราจารย์, ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จัดพิมพ์ถวายมุทิตาสักการะ แด่ พระมหาเถรานุเถระผู้มีอุปการะคุณ
ผู้บริหารระดับสูง คณาจารย์ พระเจ้าหน้าที่ ศิษย์เก่า ที่ได้รับ
พระราชทานสถาปนา เลื่อน และตั้งสมณศักดิ์
ในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๓

หนังสือ : **ปัญญาต้องคู่กับกรุณา**

จึงจะพาชาติรอด

พระธรรมโกศาจารย์

ISBN : 978-974-364-932-5

ดำเนินการจัดพิมพ์โดย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จัดพิมพ์ถวายมุทิตาสักการะ
แด่ พระมหาเถรานุเถระผู้มีอุปการะคุณ
ผู้บริหารระดับสูง คณาจารย์ พระเจ้าหน้าที่ ศิษย์เก่า
ที่ได้รับพระราชทานสถาปนา เลื่อน และตั้งสมณศักดิ์
ในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๓

บรรณาธิการ พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พฺรหฺมรํสี)
กองบรรณาธิการ พระครูปลัดสุวัฒนวชิรคุณ, พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ, พระครูคัมภีร์ปัญญาวิกรม, พระมหาไพรัชน์ ธมฺมทีโป, พระครูสังฆพินัย(จักราวุธ), พระมหาสุกรี สุจิตฺโต, ผศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเทียร, ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, นายสมหมาย สุภาษิต **ศิลปกรรม** [แบบปก:จัดรูปเล่ม] ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา, กิตติวัตร มาน้อย, ธนเทพ วงศ์พันธุ์ **ประสานงานการผลิต** ชยวัศ พึ่งเทียร, อิทธิพล แก้วพิลา
ควบคุมการผลิต อรัญ จรเจริญ, อุกฤษ อรัณยะนาค **พิสูจน์อักษร** ประสิทธิ์ ไกรสุข

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๑-๑๗ วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๑ ๘๘๙๒, ๐ ๒๖๒๓ ๕๖๒๓

มุทิตาปรารภ

ในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓ นี้ มีพระมหาเถรานุเถระผู้มีคุณูปการคุณต่อมหาวิทยาลัย ผู้บริหารระดับสูง คณาจารย์ พระเจ้าหน้าที่ ศิษย์เก่าและนิสิตปัจจุบัน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานสถาปนา เลื่อน และตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นต่าง ๆ ดังมีรายนามต่อไปนี้

สมเด็จพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ

๑. พระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภทฺทจารี) ป.ธ.๙, พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดสุทัศน์เทพวรารามเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์ เป็นสมเด็จพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ ที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

๒.พระพรหมเมธี (สมชาย วรชาโย) ป.ธ.๘,M.A. ศาสนศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เจ้าคณะภาค ๑-๒-๓-๑๒-๑๓ กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์ เป็น สมเด็จพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ ที่ สมเด็จพระธีรญาณมุนี

พระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัณยบัฏ

๓. **พระธรรมกิตติเมธี** (จำนงค์ ธมฺมจารี) ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาค ๔-๕-๖-๗(ธรรมยุต) วัดสัมพันธวงศาราม เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัณยบัฏ ที่ พระพรหมเมธี

๔. **พระธรรมวรเมธี** (สุชิน อคฺคชิโน) กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาค ๑๔-๑๕ (ธรรมยุต) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัณยบัฏ ที่ พระพรหมมุนี

๕. **พระธรรมคุณาภรณ์** (เอื้อน หาสธมฺโม) ป.ธ.๙,Ph.D. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เจ้าคณะภาค ๑๔ เจ้าอาวาสวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นหิรัณยบัฏ ที่ พระพรหมดิลก

พระราชาคณะชั้นธรรม

๖. **พระเทพวิสุทธิโมลี** (สงวน โฆสโก) ป.ธ.๗ ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เจ้าอาวาสวัดเสาธงทอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมมหาวีรานุวัตร

๗. **พระเทพดิลก** (ระแบบ จิตญาโณ) ป.ธ.๖,ศน,บ,M.A.วัดบวรนิเวศวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมเมธาภรณ์

๘. **พระเทพรัตนสุธี** (พิมพ์ ญาณวีโร) ป.ธ.๗,B.A,M.A รองเจ้าคณะภาค ๗ เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมคุณาภรณ์

พระราชาคณะชั้นเทพ

๙. พระราชสิทธินายก (ชื่น ปญฺญาธโร) ป.ธ.๖ เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพสิทธินายก

๑๐. พระราชวรมุนี (บุญสิน อุตฺตมชาโต) ป.ธ.๙,M.A. ,Ph.D, รองเจ้าคณะภาค ๑๖ เจ้าอาวาสวัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพสิทธิมุนี

๑๑. พระราชประสิทธิคุณ (สุรสีห์ กิตฺติโสภโณ) เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร เจ้าอาวาสวัดแจ้งแสงอรุณ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพสิทธิโสภณ

๑๒. พระราชปริยัตยาภรณ์ (สมศักดิ์ โชตินฺธโร) ป.ธ.๕ พธ.ม. เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี เจ้าอาวาสวัดเขียนเขต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพรัตนสุธี

๑๓. พระราชปริยัติเวที (อุทัย อุทโย) ป.ธ.๙,ศน.บ,M.A ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต กิตติมศักดิ์ รองเจ้าคณะภาค ๓ เจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพวิสุทธิโมลี

พระราชาคณะชั้นราช

๑๔. พระศรีปริยัติมุนี (สัมพันธ์ สุจิณฺโณ) ป.ธ.๙ รองเจ้าคณะภาค ๑๘ วัดราชบุรณะ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสิริธรรมเมธี

๑๕. พระศรีวชิราภรณ์ (วีระ วรปญฺโญ) ป.ธ.๙,พธ.บ,อ.ม. รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร รองผอ.วส.นครสวรรค์ เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชวชิรเมธี

๑๖. พระศรีธรรมนาถมุนี (ธีรังกูร ธีรงฺกุโร) ป.ธ.๙,ศน.บ รองเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ เจ้าอาวาสวัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชธรรมสารสุธี

๑๗. พระกิตติสารเมธี (สุชาติ กิตฺติปญฺโญ) ป.ธ.๘, พธ.บ,ศศ.ม. เจ้าอาวาสวัดดาวดึงษาราม เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชปริยัติเวที

๑๘. พระพุทธิสารมุนี (สุนันท์ สุภาจาโร) ป.ธ.๗ รองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น วัดเทพปูรณาราม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชประสิทธิคุณ

๑๙. พระวิสิจคณาภรณ์ (ประณม กนฺตสีโล) ป.ธ.๔ เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง เจ้าอาวาสวัดต้นสน อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสุวรรณเวที

๒๐. พระศรีสิทธิมุนี (พล อาภากโร) ป.ธ.๙,พธ.บ,Ph.D. รองเจ้าคณะภาค ๖ คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มจร.วัดสังเวชวิศยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชวรมุนี

๒๑. พระวิสุทธิสุนทร (วิสุทธิ์ วิสุทฺธิสาโร) พธ.บ. เจ้าอาวาสวัดอมรคีรี เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชปริยัตยาภรณ์

๒๒. พระรัตนโมลี (สมอิง โชติกโร) ป.ธ.๗ เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสิทธินายก

๒๓. พระพิศาลพัฒนาทร (วินัย ญาณวินโย) เจ้าอาวาสวัดทุ่งเศรษฐีเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชพัฒนโสภณ

พระราชาคณะชั้นสามัญ

๒๔. พระครูศรีเมธากร (วีระ นิรุตฺติเมธี) ป.ธ.๖ รองเจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภู วัดศรีสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระเมธีวชิรธาดา

๒๕. พระครูโสภิตธรรมขันธ์ (ศรีนวล ปณฺฑิโต) ป.ธ. ๕ รองเจ้าคณะจังหวัดศรีษะเกษ วัดกลาง อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีษะเกษ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระรัตนากรวิสุทธิ์

๒๖. พระครูอมรธรรมนิเทศก์ (สุเทพ อาสโภ) ป.ธ.๔ รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์ วัดท่าสว่าง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสุนทรธรรมเมธี

๒๗. พระครูกิตติสารโกวิท (สุเทพ สุกฺกธมฺโม) รองเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด วัดบ้านเปลือยใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระพุทธิสารมุนี

๒๘. พระครูโสภณพรหมคุณ (สวาท สุภาจาโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครนายก วัดพราหมณี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสุธีพรหมคุณ

๒๙. พระมหาสมบูรณ์ ทสฺสธมฺโม ป.ธ.๙ เจ้าคณะอำเภอเมืองนครปฐม วัดพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระศรีปริยัติมุนี

๓๐. พระครูกาจนชัยสิทธิ์ (ทอมสันต์ จนฺทสุวณฺโณ) ป.ธ.๔,พธ.บ,M.A เจ้าคณะอำเภอเมืองกาญจนบุรี รองเจ้าอาวาสวัดไชยชุมพลชนะสงคราม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระโสภณกาจญนาภรณ์

๓๑. พระครูไพศาลวุฒิกิจ (หวง สุมโน) เจ้าคณะอำเภอเมืองยะลา เจ้าอาวาสวัดพุทธาวาส อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสุนทรวิสุทธานุวัตร

๓๒. พระครูวรกิจวิธาน (สมชัย ธุรวาโห) เจ้าคณะอำเภอผักไห่ เจ้าอาวาสวัดตูม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสิทธิพัฒโนดม

๓๓. พระครูวิจิตรวิหารการ (ไพโรจน์ ชุติคุโณ) ป.ธ.๓ เจ้าอาวาสวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสิทธิพัฒนาธร

๓๔. พระครูพิศาลชัยมงคล (ณรงค์ สิริปุญฺโญ) เจ้าอาวาสวัดไชโย อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสิทธิพัฒนาภรณ์

๓๕. พระมหามิ่ง ภูริทตฺโต ป.ธ.๙ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระอมรเมธาจารย์

๓๖. พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิคุณ ป.ธ. ๙ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไตรมิตรวิทยาราม เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระศรีรัตนากร

๓๗. พระมหาฤทธิ์หิรัญ จิตสาโร ป.ธ.๙ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระศรีภัททิยบดี

๓๘. พระมหาลักษณะ กิตฺติญาโณ ป.ธ.๙ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระศรีพัชโรดม

๓๙. พระมหาเกรียงไกร กิตฺติเมธี ป.ธ.๙ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ **ที่ พระศรีวชิราภรณ์**

๔๐. พระมหาอ๊อด ชยาภินนฺโท ป.ธ. ๘ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระอมรเวที

๔๑.พระมหาคณาพิพัฒน์ ทีปาสโย ป.ธ.๗ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ **ที่ พระกิตติสารเมธี**

๔๒. พระครูปลัดสุวัฒนสมาธิคุณ ป.ธ.๗ ผู้ช่วยเจ้าอาวสวัดพิชยญาติการาม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระวิสุทธิญาณเมธี (วิ)

๔๓. พระครูปลัดสัมพิพัฒนปัญญาจารย์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมห่านคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระศาสนพิลาส

๔๔. พระครูปลัดสุวัฒนธีรคุณ (เทอด ญาณวีโร) ป.ธ.๖,พธ.ม. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระวิจิตรธรรมาภรณ์

๔๕. พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ ป.ธ. ๖ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระปริยัติบัณฑิต

๔๖. พระมหาสมโภชน์ กิจฺจสาโร ป.ธ. ๕ เจ้าอาวาสวัดหาดใหญ่สิตาราม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระพิศาลปริยัตยาภรณ์

๔๗. พระครูสมถวิกรม (ฟัก ภทฺทจารี) เจ้าอาวาสวัดเขาวงพระจันทร์ อำเภอเขาวงพระจันทร์ จังหวัดลพบุรี ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระมงคลภาวนาวิกรม (วิ)

๔๘. พระอธิการทองดี อนีโฆ เจ้าอาวาสวัดบึงกอก อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระพิศาลญาณวงศ์

๔๙. พระครูปลัดสุวัฒนเมตตาคุณ วัดเทพนิมิต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระปัญญาวิสุทธิโมลี

๕๐. พระครูวิมลสรภาณ วัดสุทัศน์เทพวราราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระพุทธมนต์วราจารย์

ด้วยปรารภเหตุอันเป็นมงคลนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดพิมพ์หนังสือ เรื่อง **"ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะพาชาติรอด"** ซึ่งเป็นผลงานปาฐกถาของ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ป.ธ.๙, พธ.บ., Ph.D., ศาสตราจารย์, ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าคณะภาค ๒ และเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส ถวายเป็นธรรมบรรณาการแด่ พระมหาเถรานุเถระผู้มีอุปการคุณ ผู้บริหารระดับสูง คณาจารย์ พระเจ้าหน้าที่ ศิษย์เก่า และนิสิตปัจจุบันของมหาวิทยาลัย เพื่อมอบแก่ศิษยานุศิษย์และท่านที่เคารพนับถือที่ให้เกียรติมาร่วมแสดงมุทิตาสักการะในโอกาสที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ครั้งนี้

ขอพรแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และอานิสงส์แห่งธรรมทานที่ทุกท่านได้มีส่วนร่วมกันบำเพ็ญแล้วนี้ จงมารวมกันเป็นตบะ เดชะ พลวปัจจัย คุ้มครองป้องกันรักษาให้พระมหาเถรานุเถระที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ประจำปี ๒๕๕๓ และสาธุชนผู้ถวายการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาทุกท่าน จงเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระบวรพุทธศาสนา และเพียบพร้อมด้วยจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ธรรมสารสมบัติ ตลอดกาลนิตย์เทอญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปัญญาต้องคู่กับกรุณา
จึงจะพาชาติรอด

"

โง่ไม่เป็นเป็นใหญ่ยากฝากให้คิด
ทางชีวิตจะรุ่งโรจน์โสตถิผล
ต้องรู้โง่รู้ฉลาดปราดเปรื่องตน
โง่สิบหนดีกว่าเบ่งเก่งเดี๋ยวเดียว

"

ปัญญาต้องคู่กับกรุณา
จึงจะพาชาติรอด*

พระธรรมโกศาจารย์
(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙, Ph.D.)
ศาสตราจารย์, ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

มีภาษิตไทยแต่โบราณว่า

"ยากอะไรไม่เท่ากับปฏิสังขรณ์
ถอนอะไรไม่เท่ากับถอนมานะ
ละอะไรไม่เท่ากับละกามคุณ
บุญอะไรไม่เท่ากับบุญบรรพชา
หาอะไรไม่เท่ากับหาตน
จนอะไรก็ไม่เท่ากับจนปัญญา"

---

* เรียบเรียงจากปาฐกถาเรื่อง ***"คุณธรรมต้องนำปัญญาจึงจะพาชาติรอด"*** แสดงเนื่องในการประชุมสัมมนาอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓

สังคมไทยกำลังอับจนปัญญา เพราะไม่รู้ว่าจะหาทางออกจากวิกฤติทางการเมืองที่เริ่มก่อตัวตั้งแต่เมื่อห้าปีที่ผ่านมาได้อย่างไร สังคมไทยวันนี้ *(๓๐ เมษายน ๒๕๕๓)* กำลังแบ่งฝักแบ่งฝ่ายแบ่งกลุ่มแบ่งสี แต่ละฝ่ายดูเหมือนมาถึงจุดอับจนปัญญา คือฝ่ายประท้วงไม่รู้จะทำอย่างไรให้รัฐบาลยุบสภา ฝ่ายรัฐบาลก็ไม่รู้จะทำอย่างไรให้คนเลิกประท้วง แต่ละฝ่ายหาทางออกยังไม่เจอ ถ้ามีการเผชิญหน้ากันด้วยความรุนแรงจนถึงขั้นเสียเลือดเนื้อก็เป็นการยากที่จะสมานรอยร้าวในสังคมไทยให้กลับคืนดีกันดังเดิม ดังคำโบราณที่ว่า ***ยากอะไรไม่เท่ากับปฏิสังขรณ์***

คำว่า **“ปฏิสังขรณ์”** หมายถึง *การซ่อมแซมให้กลับดีดังเดิม* จริงทีเดียวที่ว่าสร้างใหม่ง่ายกว่าซ่อมแซม ดังเช่นการบูรณปฏิสังขรณ์พระเจดีย์อายุเกือบสองร้อยปีที่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ยุ่งยากกว่าและแพงกว่าการสร้างพระเจดีย์องค์ใหม่ การสร้างเด็กใหม่ให้เป็นคนเก่งและคนดี ง่ายกว่าการซ่อมแซมผู้ใหญ่ที่เสียคนไปแล้ว ดังนั้น การซ่อมแซมสังคมไทยที่กำลังแตกร้าวให้กลับมารักกันเหมือนเดิม จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายภูมิปัญญาเป็นอย่างยิ่ง

การจะแก้ปัญหาก็ต้องหาสาเหตุกันก่อน ถ้าถามว่าใครเป็นต้นเหตุของวิกฤติทางการเมืองไทยครั้งนี้ ก็คงไม่มีใครยอมรับว่าตนเองเป็นต้นเหตุ ทั้งนี้เพราะคงไม่มีใครยอมรับข้อบกพร่องของตน ดังคำโบราณที่ว่า **หาอะไรไม่เท่ากับหาตน** เพราะว่าคนเรานั้นมักจะมองออกไปข้างนอกโดยไม่มองด้านใน จึงมองไม่เห็นความผิดพลาดของตนเอง ดังคำกลอนที่ว่า

"โลกภายนอกกว้างไกลใครใครรู้
โลกภายในลึกซึ้งอยู่รู้บ้างไหม
จะมองโลกภายนอกมองออกไป
จะมองโลกภายในให้มองตน"

แม้เราจะพยายามมองความผิดพลาดของตนเอง เราก็อดมีฉันทาคติ คือลำเอียงเข้าข้างตนเองเพราะความรักตนไม่ได้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า **"นตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ *รักใดไหนเล่าจะเท่ารักตนเป็นไม่มี*"** เมื่อเรารักตนเองมาก เราก็ลำเอียงเข้าข้างตนเองได้มาก ดังภาษิตอุทานธรรมที่ว่า *"โทษคนอื่นมองเห็นเป็นภูเขา โทษของเรามองเห็นเท่าเส้นขน"*

การที่มหาวิทยาลัยได้จัดการประชุมคณาจารย์ประจำปีครั้งนี้ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาคมได้รู้จักมองด้านในเพื่อปรับปรุงมหาวิทยาลัย ตามคติที่ว่า *"อ่านตนออก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น เห็นตนชัด"*

คนเรามักเคยชินกับสิ่งที่เรามีเราเป็นจนมองข้ามข้อบกพร่องของตนเอง ดังคำโบราณที่ว่า *"นกมองไม่เห็นฟ้า ปลามองไม่เห็นน้ำ ไส้เดือนมองไม่เห็นดิน"* อะไรที่เราเคยชินเรามักมองไม่เห็นเงื่อนของปัญหา ดังนั้น ท่านทั้งหลายลองถอนใจออกจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในชีวิตการทำงานประจำวัน แล้วมองไปย้อนกลับแบบปรวิสัยหลังจากฟังวิทยากรแล้ว ถามตัวเองว่าเราจะทำงานให้ดีกว่าเก่าได้อย่างไร ไม่ถามตัวเองขณะอยู่ในสถานการณ์จริงที่กำลังฝุ่นตลบ เพราะเราจะมองภาพไม่ชัดเจน

ภาวะฝุ่นตลบทำให้เราแยกไม่ออกว่าอะไรเป็นปัญหา อะไรเป็นต้นเหตุของปัญหา ใครคือมิตร ใครคือศัตรู เราต้องฝึกถอนใจออกจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วมองย้อนกลับไปแบบคนนอก จากนั้นเราก็ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงสอนตัวเอง เหมือนนักมวยที่ก่อนจะขึ้นชกบนเวทีก็เอาเชิงชกของคู่ต่อสู้มาศึกษาและเตรียมแก้ทางมวยก่อนขึ้นชกจริง อย่าไปคิดแก้ทางมวยบนเวที เพราะบางทีเราจะเปิดตำราไม่ทัน นักมวยบางคนเจอคู่ต่อสู้เหนือชั้นกว่าไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรก็เลยใช้วิธีกัดหูคู่ชกแบบเดียวกับที่ไมค์ ไทสัน เคยทำมาแล้ว

การเจริญสติ
ทำให้เกิดปัญญา

เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการฟังธรรมบรรยายวันนี้ ท่านทั้งหลายต้องมีสติตั้งใจฟังเพื่อน้อมนำธรรมที่ได้ฟังนั้นไปสอนตนเอง ตามหลักการที่ว่า **"อตฺตนา โจทยตฺตานํ *จงเตือนตนด้วยตนเอง*"** การฟังธรรมจะไร้ค่าถ้าไม่มีการจดจำแล้วนำไปสอนตนเอง

สติคืออะไร สติหมายถึงการระลึกรู้ทันปัจจุบันว่า อะไรกำลังเกิดขึ้นกับเรา เช่น เวลาฟังบรรยายนี้ ท่านตามทันเสียงที่กระทบโสตประสาทของท่านทุกขณะ แสดงว่ามีสติในการฟัง ใจของท่านไม่ได้ล่องลอยไปที่ไหน แต่ใส่ใจอยู่กับปัจจุบันที่นี่เดี๋ยวนี้ ท่านมองให้เห็น ฟังให้ได้ยิน

สติเป็นจุดเริ่มต้นของปัญญา เพราะถ้าท่านขาดสติ คือใจลอย ท่านจะฟังไม่รู้เรื่อง คนมีสติจะใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน ตัวของเราอยู่ที่ไหนให้ใจของเราอยู่ที่นั่นด้วย ไม่ใช่ตัวอยู่ในห้องประชุมนี้ แต่ใจล่องลอยไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ขอให้ทุกท่านอยู่ในห้องนี้ทั้งกายและใจ อย่าปล่อยใจให้วิ่งกลับไปที่ห้องทำงาน ไม่ต้องห่วงงานให้มากนักหรอก เพราะปกติก็ไม่ค่อยจะขยันอยู่แล้ว แต่เวลาจะฟังเทศน์ฟังธรรม จิตมันเจ้าเล่ห์คอยห่วงนั่นห่วงนี่ อย่าไปตามใจมันไหน ๆ ท่านก็ต้องอยู่ในห้องนี้อยู่แล้ว ให้ตัดใจจากเรื่องอื่นแล้วตั้งใจฟังต่อไป เมื่อตั้งใจฟังคือมีสติในการฟัง ท่านก็จะได้ปัญญาคือเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า **"สุสฺสูสํ ลภเต ปญฺญํ *ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา*"**

ที่ว่า *"ฟังด้วยดี"* คือมีสติในการฟัง คนไทยทุกวันนี้ไม่มีใครตั้งสติใส่ใจฟังใคร จึงเกิดความเข้าใจผิดกันได้ง่าย เมื่อเกิดความเข้าใจผิดก็ปรับความเข้าใจกันได้ยาก เพราะไม่มีใครใส่ใจฟังใคร สังคมไทยจะไม่อับจนปัญญาถ้าคนไทยหมั่นเจริญสติใส่ใจรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน

สติเป็นคุณธรรมสำคัญที่วางพื้นฐานให้กับคุณธรรมทั้งหลาย พระพุทธเจ้าเปรียบสติเหมือนรอยเท้าช้างที่ใหญ่กว่ารอยเท้าสัตว์บกทั้งหมด คุณธรรมทุกอย่างมีสติเป็นพื้นฐาน นั่นคือสติสอดแทรกอยู่ในคุณธรรมทั้งปวง การจะปลูกฝังปัญญาซึ่งเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งจึงต้องมีสติเป็นพื้นฐาน การที่มหาวิทยาลัยตั้งหัวข้อบรรยายวันนี้ว่า **"คุณธรรมต้องนำปัญญา"** ก็หมายถึงว่าการเจริญสติทำให้

เกิดปัญญา ดังคำกล่าวที่ว่า *สติมา ปัญญาเกิด สติเตลิด มักเกิดปัญหา*

สติเป็นเครื่องมือตรวจสอบตนเองด้วยการฝึกมองด้านในว่าแต่ละปีที่ผ่านมาเราทำงานเป็นอย่างไร เราจะทำงานให้ดีกว่าเก่าได้หรือไม่ใน ๓ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เราจะทำงานอย่างมีสมรรถภาพเพิ่มขึ้นอีกได้หรือไม่ สมรรถภาพคือความพร้อมใช้งาน เขาให้เราทำอะไรที่ไหน เมื่อไร เราทำได้ ไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการหรืองานบริหารเราทำได้อย่างดีเพราะเรามีความพร้อมที่เรียกว่าสมรรถภาพ

ประการที่สอง เราจะทำงานอย่างมีคุณภาพเพิ่มขึ้นอีกได้หรือไม่ สถาบันการศึกษาต้องสร้างสมรรถภาพหรือความเก่งให้กับบัณฑิต คุณธรรมที่นำความเก่งมาให้ก็คือปัญญา ขาดปัญญาก็ไม่เก่ง แต่บางคนเก่งแต่เห็นแก่ตัวแสดงว่าขาดคุณภาพ เวลาที่เราพูดถึงการประกันคุณภาพในสถาบันการศึกษา เราไม่ได้หมายถึงความพร้อมในการทำหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเท่านั้น เรายังหมายถึงความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย บางคนมีความพร้อมแต่ไม่เต็มใจทำหน้าที่ให้บริบูรณ์ คุณภาพก็ไม่เกิด

ดังนั้น คุณภาพจึงสัมพันธ์กับสมรรถภาพ สมรรถภาพคือความเก่ง คุณภาพคือความดี คนบางคนเป็นคนเก่ง แต่ไม่ดีเพราะเก่งแต่เห็นแก่ตัวเกินไป เขาไม่เต็มใจทำหน้าที่ คือไม่ประกันคุณภาพเหมือนอาจารย์บางคนพออารมณ์ดีก็สอนดี อารมณ์ไม่ดีก็สอนไม่ดี แล้วแต่ว่าวันไหนจะสติแตกมากน้อยเพียงไร

คุณภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความมีน้ำใจต่อคนอื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือไม่ ตั้งใจทำงานเพื่อผู้อื่นมากน้อยเพียงไรในกรณีนี้ความรู้ความสามารถคือ**ปัญญา** ความมีน้ำใจคือ**กรุณา** ปัญญาและกรุณาต้องมาคู่กัน เราจึงจะเป็นคนที่มีคุณภาพคือทั้งเก่งและดี

ประการที่สาม เราจะทำงานอย่างมี**สุขภาพดี**ได้อย่างไร บางคนทั้งเก่งทั้งดีมีน้ำใจแต่เครียดเหลือเกิน ทำงานไปทำงานมา พอถูกเพื่อนถามว่าอายุเท่าไรก็ตอบว่า "สี่สิบกว่า" เพื่อนอุทานว่า "นึกว่าจะเกษียณปีหน้า ทำไมจึงโทรมอย่างนี้" เราก็ตอบว่าที่โทรมอย่างนี้เพราะเครียดเรื่องประกันคุณภาพและเรื่อง TQF (กรอบมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ) บางคนทั้งเก่งและดีแต่ไม่มีความสุข บกพร่องทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต พอเข้าห้องสอนมองไปทางไหนผู้เรียนหลบตากันวูบวาบ รังสีอำมหิตมันฉายออกไป ไม่รู้ว่าอารมณ์ค้างมาแต่ไหน

ถามว่า ทำอย่างไรเราจึงจะพัฒนาตนเองให้มีสมรรถภาพ คุณภาพ และสุขภาพมากกว่าเดิม ให้ตั้งคำถามและหาคำตอบไปพร้อมกับที่ฟังการบรรยายเรื่องคุณธรรมนำปัญญานี้

คำว่า **คุณธรรมนำปัญญา** หมายถึงอะไร ***คุณธรรมหมายถึงคุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจ*** ซึ่งจะเป็นรากฐานของจริยธรรม คุณธรรมเป็นสิ่งที่เรามองไม่เห็น เช่น ความซื่อสัตย์เป็นรากฐานของความซื่อตรง ความตรงต่อเวลา การรักษาคำพูดซึ่งแสดงออกทางกายและทางวาจา การแสดงออกทางกายและ

ทางวาจาเป็นจริยธรรมซึ่งแปลว่าหลักแห่งความประพฤติที่ดีงาม ถ้าเรามีจริยธรรม เราจะทำเพื่อประโยชน์สุขแห่งตนเองและสังคม จริยธรรมเป็นเรื่องที่วัดและประเมินได้ ใครพูดจริงหรือไม่เราตรวจสอบได้ แต่ความซื่อสัตย์ที่อยู่ในใจ เราถือว่าเป็นคุณธรรมที่มองไม่เห็นจนกว่าจะแสดงออกมาให้ปรากฏ คุณธรรมจึงเป็นรากฐานของจริยธรรม

"

พาหุสัจจะหรือความรู้มาก
แต่ปรับใช้แก้ปัญหาไม่ได้
ก็ไม่มีประโยชน์อันใด
เข้าทำนองที่ว่า
ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

"

ปัญญาคือ
ความรู้รอบและรู้ลึก

เมื่อตั้งคำถามว่า**คุณธรรมนำปัญญาอย่างไร** เราต้องเห็นตรงกันก่อนว่า ปัญญาคืออะไร คำว่า **ปัญญา**ในภาษาไทยหมายถึง**ความรู้ (Knowledge)** และ**ความรอบรู้ (Wisdom)** ตรงนี้แหละที่เราใช้คำกำกวม ความรู้ทั่วไป (Knowledge) เราก็เรียกว่าปัญญา แม้กระทั่งความรู้ในการประกอบอาชีพ เราก็เรียกว่าปัญญา ดังข้อความที่ว่า *"ทรัพย์นี้มิไกล ใครปัญญาไว หาได้บ่นาน ทั่วแคว้นแดนดิน มีสิ้นทุกสถาน ผู้ใดเกียจคร้าน บ่พานพบเลย"*

ในภาษาอังกฤษเราใช้คำว่าความรู้ต่างจากคำว่าปัญญา นั่นคือคำว่าความรู้หมายถึง**สุตะ** (Knowledge) ส่วนคำว่าปัญญาหมายถึงความฉลาดรอบรู้ (Wisdom)

ความรู้คืออะไร ต่างจากปัญญาอย่างไร พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำนิยามคำว่าความรู้ไว้ว่า *"เป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียนค้นคว้าและประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติหรือทักษะ เป็นความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้จากประสบการณ์"* อาจกล่าวได้ว่าความรู้ต้องเกี่ยวกับสารสนเทศหรือ Information นั่นคือความรู้เป็นเรื่องของการรับข้อมูลข่าวสารบวกมาสร้างประสบการณ์ ดังที่การเรียนในมหาวิทยาลัยนี้ทำให้ได้ข้อมูลข่าวสารหรือ Information จากครูบาอาจารย์และตำรา ท่านเรียกว่าได้สุตะคือการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ปัญญาไม่ได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสารหรือ Information เพียงอย่างเดียว ปัญญาไปไกลกว่าการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร การรับข้อมูลข่าวสาร ท่านเรียกว่าสัญญาคือความจำได้หมายรู้ **สัญญา** เป็นความรู้ขั้นจำ คือ รู้เท่าที่เห็น เข้าใจเท่าที่ฟัง เวลาที่เราจัดการเรียนการสอนให้นิสิตนักศึกษา บางทีผู้เรียนก็ได้แค่สัญญาคือความจำ เขาไม่ได้ปัญญา

คำว่า **ปัญญา** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานหมายถึง *"ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่เรียนและคิด"* การเรียนมากได้ข้อมูลมากเป็นความรู้แต่ยังไม่ใช่ปัญญา ปัญญาเป็นความฉลาดรอบรู้ที่เกิดจากการเรียนและการคิด ส่วนคำว่าปัญญาในภาษาบาลีแปลว่า ***"รู้รอบ-รู้ลึก"***

ปัญญาที่แปลว่า **"รู้รอบ"** หมายถึงความรอบรู้อย่างเป็นระบบชนิดที่มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสรรพสิ่ง ปัญญา

หรือความรอบรู้ชนิดนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งแต่เดิมเป็นศัพท์ทางศาสนาที่มักใช้ในความหมายว่า เห็นความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ (relationship) ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ส่วนทางพระพุทธศาสนาใช้คำว่า ปัญญาหรือความรอบรู้ในความหมายว่า รู้เห็นปฏิจจสมุปบาท คือมองสรรพสิ่งเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวแบบองค์รวม คนที่มีปัญญาแบบนี้เมื่อได้ฟังเพียงนิดเดียวก็สามารถเชื่อมโยงกับสิ่งที่เคยรู้มาก่อนได้ นี่เรียกว่าเห็นความสัมพันธ์ เขามองกว้างไกลจึงเห็นความเป็นเหตุเป็นผลในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเห็นเหตุแล้วก็สามารถคาดว่าผลอะไรจะตามมา หรือเห็นผลแล้วก็บอกได้ว่ามาจากสาเหตุอะไร

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังใช้คำว่า ปัญญาในความหมายว่า **"รู้ลึก"** คือความสามารถที่จะหยั่งรู้ลักษณะด้านในของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Insight แปลว่า มองด้านใน ดังที่ปัญญาในวิปัสสนาทำให้รู้แจ้งไตรลักษณ์ คือหยั่งรู้ธรรมชาติของสรรพสิ่งว่าไม่เที่ยง (อนิจจัง) ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ (ทุกขัง) และปราศจากแก่นสาร(อนัตตา)หรือว่างเปล่าในภายใน (สุญญตา)

ปัญญาทางวิทยาศาสตร์จัดอยู่ในจำพวกรู้รอบและรู้ลึกเหมือนกัน เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา อาตมาไปร่วมประชุมกับผู้นำศาสนาทั่วโลก ในหัวข้อเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์กพร้อมกับผู้แทนประเทศทั่วโลกกว่า ๑๙๐ ประเทศ ที่ประชุมถกเถียงกันเรื่องการแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งยังหาข้อยุติกันไม่ได้ เพราะ

สมาชิกยังไม่เห็นพ้องต้องกันว่า อุณหภูมิเฉลี่ยของพื้นผิวโลกสูงขึ้นเพราะสาเหตุอะไรบ้าง และควรจะปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไปสู่บรรยากาศของโลกได้ในปริมาณเท่าใด ปัญญาของผู้เข้าประชุมยังไม่มากพอที่มองเห็นว่า ปรากฏการณ์หิมะละลายที่กรีนแลนด์กับภาวะน้ำท่วมที่บังคลาเทศเกี่ยวข้องกับภาวะโลกร้อนที่กำลังคุกคามโลกใบนี้ ผู้เข้าประชุมรับรู้ข้อมูลแบบแยกส่วน โดยมองไม่เห็นความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ นั่นคือขาดปัญญาหรือความรอบรู้

ประธานาธิบดีแห่งประเทศมัลดีฟส์ ซึ่งเป็นเกาะอยู่ใกล้บ้านเรา ได้ประท้วงชาวโลกด้วยการจัดประชุมคณะรัฐมนตรีใต้ทะเล เราเห็นภาพที่พวกเขาแต่งตัวชุดนักประดาน้ำประชุมกันใต้ทะเล เป็นการส่งสัญญาณบอกชาวโลกว่าประเทศของพวกเขากำลังจะจมน้ำ หลายคนดูภาพนี้แล้วรู้สึกเฉย ๆ ยังคงปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าสู่บรรยากาศของโลกกันต่อไป ต่อให้เรามีความรู้ข้อมูลข่าวสาร (สุตะ) ในเรื่องนี้มากมาย เราก็ยังขาดปัญญาในเรื่องภาวะโลกร้อนอยู่ดี เรื่องสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงต้องการความรู้ระดับปัญญาที่เห็นสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงถึงกัน

นอกจากนี้ ปัญญายังหมายถึงความรู้ลึกคือมองทะลุไปถึงด้านใน (Insight) โดยไม่ติดอยู่กับสิ่งผิวเผินภายนอก การรู้จักคนคนหนึ่งเพียงผิวเผินโดยจำชื่อและจำใบหน้าอย่างนี้เป็นความรู้แบบสุตะ ดังคำกล่าวที่ว่า “รู้หน้าไม่รู้ใจ” เพราะเราบอกไม่ได้ว่า คน ๆ นี้เป็นคนอย่างไร เราไว้ใจเขาได้หรือไม่ การที่เรารู้ไปถึงความคิดและ

อัธยาศัยส่วนลึกของเขา เรียกว่าปัญญาคือความรู้ลึก ผู้บริหารต้องมีปัญญาอย่างนี้จึงจะสามารถใช้คนให้เหมาะกับงาน เหมือนอย่างที่ขงเบ้งรู้จักอัธยาศัยของกวนอูว่าเป็นคนกตัญญู จึงกล้าส่งกวนอูไปดักจับโจโฉที่แตกทัพมา เพราะรู้ว่าถึงอย่างไรกวนอูก็ต้องปล่อยโจโฉเพราะกวนอูยังติดหนี้บุญคุณกับโจโฉ

เพราะฉะนั้น ปัญญาเป็นเรื่องของการหยั่งรู้ลึกไปถึงเบื้องหลังแห่งปรากฏการณ์ สิ่งทั้งหลายอาจดูเหมือนคงที่ถาวร แต่ในความเป็นจริง ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ปัญญาที่หยั่งเห็นความเปลี่ยนแปลง จัดเป็นวิปัสสนาปัญญาในพระพุทธศาสนา ปัญญาแบบนี้แหละที่รู้แจ้งไตรลักษณ์แล้วทำให้เกิดการปล่อยวาง ดังคำกล่าวที่ว่า *"รู้แล้วละ รู้แล้ววาง"* ซึ่งเป็นปัญญาที่นำไปสู่ความหลุดพ้นทุกข์ในพระพุทธศาสนา ต่อให้คนเรามีความรู้ข้อมูลข่าวสารมากจนเป็นพหูสูต ก็ไม่อาจดับทุกข์ได้ด้วยความรู้เพียงแค่นั้น พาหุสัจจะหรือความรู้มากแต่ปรับใช้แก้ปัญหาไม่ได้ก็ไม่มีประโยชน์อันใด เข้าทำนองที่ว่า***ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด***

ปัญญา ๓ ประเภท

รวมความว่า ปัญญาเป็นทั้งความรู้รอบและความรู้ลึก บ่อเกิดแห่งปัญญามาจาก ๓ แหล่งด้วยกัน ดังนี้

๑. ปัญญาที่เกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารและการศึกษาเล่าเรียนกับครูบาอาจารย์ เรียกว่า **สุตมยปัญญา** คือปัญญาที่เกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอก แล้วนำมาจัดระบบ

คือเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารเข้าด้วยกัน จนเกิดความรู้รอบและรู้ลึก ปัญญาประเภทนี้อาศัยความจำเป็นสำคัญ เราเรียกคนที่อ่านมาก ฟังมากและจำได้มากว่า**พหูสูต** คือผู้คงแก่เรียน

๒. ปัญญาที่เกิดจากการคิดเรียกว่า **จินตามยปัญญา** ปัญญาประเภทนี้เกิดจากการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่เราได้รับมาจากสุตะ แล้วย่อยให้เป็นความคิดของเราเอง ภาษาวรรณกรรมเรียกว่า Internalization แปลว่า ให้มันจมหายแล้วกลายเป็นเรา การศึกษาที่เน้นการท่องจำมากเกินไป จะขาดทักษะในการคิด เพียงการท่องจำตำรามาพูดก็เหมือนการกลืนอาหารโดยไม่มีการบดเคี้ยว ซึ่งไม่ทำให้ได้ประโยชน์อะไร ขงจื้อจึงกล่าวว่า **เรียนโดยไม่คิดเสียเวลาเรียน คิดโดยไม่เรียนเข้ารกเข้าพง**

๓. ปัญญาที่เกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติเรียกว่า **ภาวนามยปัญญา** วิปัสสนาญาณที่เห็นไตรลักษณ์ซึ่งเกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จัดเป็นภาวนามยปัญญา อย่างไรก็ตาม นักวิชาการสมัยปัจจุบันรู้จักปัญญาประเภทนี้ในนามของ**ทักษะ** การที่เราเขียน ก ไก่ ข ไข่ ได้ทุกวันนี้โดยไม่ต้องท่องจำเลยก็เพราะเรามีภาวนามยปัญญาโดยอนุโลม การเรียนภาษาต่างประเทศจนกระทั่งพูดจาสนทนากับชาวต่างประเทศได้คล่องแคล่วชำนาญ ถือว่ามีทักษะคือภาวนามยปัญญาในด้านภาษา

ปัญหาประการแรกในการศึกษามาจากการที่ผู้เรียนไม่รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตัวในการรับข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ได้มาซึ่งสุตมยปัญญา

ผู้เรียนนี้มักนึกว่าตัวเองรู้มากกว่าอาจารย์ เพราะสามารถเปิดอินเทอร์เน็ตค้นหาข้อมูลข่าวสารได้เอง จึงไม่ค่อยฟังอาจารย์ บทเรียนข้อแรกของศิษย์ทั้งหลายก็คือ*อย่าทำตนเป็นชาล้นถ้วย*

นักปรัชญากรีกชื่อว่าโสคราตีสกล่าวไว้ว่า *"หนึ่งเดียวที่ข้าพเจ้ารู้คือรู้ว่าข้าพเจ้าไม่รู้อะไร"* นั่นคือการยอมรับในความไม่รู้ของตัวเอง เพื่อจะได้ศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องที่เรายังไม่รู้ แต่ถ้าเราคิดว่าเรารู้แล้วก็จะโง่อยู่อย่างนั้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในธรรมบทว่า *"คนโง่ (พาล) ที่รู้ตัวเองว่าโง่ยังมีโอกาสเป็นคนฉลาด (บัณฑิต) ได้บ้าง แต่คนโง่ที่สำคัญตนว่าฉลาด นับว่าโง่แท้ ๆ"*

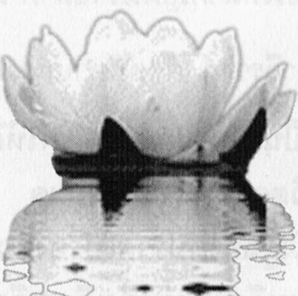
สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ติสสมหาเถร) สอนไว้ว่า

โง่ไม่เป็นเป็นใหญ่ยากฝากให้คิด
ทางชีวิตจะรุ่งโรจน์โสตถิผล
ต้องรู้โง่รู้ฉลาดปราดเปรื่องตน
โง่สิบหนดีกว่าเบ่งเก่งเดี๋ยวเดียว

คนสมัยนี้ต้องรู้จักทำตัวเหมือนลิง ๓ ตัว ตัวหนึ่งปิดหู ตัวหนึ่งปิดตา อีกตัวหนึ่งปิดปาก ดังคำกล่าวที่ว่า *"ปิดหูซ้ายขวา ปิดตาสองข้าง ปิดปากเสียบ้าง นั่งนอนสบาย"*

การศึกษาสมัยนี้ต้องสอนผู้เรียนให้แสวงหาปัญญาครบทั้งสามขั้นตอนคือมีทั้งรู้จำ รู้คิด และรู้ทำ นั่นคือความรู้จำมาจากสุตะ ความรู้คิดมาจากจินตา และความรู้ทำมาจากภาวนา วิชาภาษาต่างประเทศต้องเรียนถึงขั้นภาวนาคือลงมือทำในภาคปฏิบัติ

จึงจะประสบความสำเร็จ วิชาวิทยาศาสตร์ก็เช่นกันคือต้องมีภาคปฏิบัติในห้องทดลองจึงจะได้ผลดี วิชาที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมก็ต้องสอนถึงขั้นลงมือทำคือ***ภาวนามยปัญญา***

ปัญญาพาให้รอดชีวิต

เมื่อปี ๒๕๔๙ องค์การยูเนสโกแห่งสหประชาชาตินำวีรกรรมของเด็กหญิงคนหนึ่งออกมาเผยแพร่ เด็กหญิงคนนี้มาเที่ยวเมืองไทยในช่วงที่เกิดสึนามิ เมื่อปี ๒๕๔๗ เธอมีปัญญาทั้งสามขั้นตอนคือ มีทั้งรู้จำ รู้คิด และรู้ทำ จึงสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวจำนวนร้อยคนรอดชีวิต

เด็กหญิงคนนี้เป็นชาวอังกฤษมีชื่อว่าทิลลี่ สมิธ (Tilly Smith) ขณะนั้นเธอมีอายุ ๑๑ ปี ในวันที่เกิดสึนามิ ทิลลี่กับคุณพ่อคุณแม่และน้องสาวอายุ ๗ ปี กำลังเดินลงจากโรงแรมที่หาดไม้ขาว จังหวัดภูเก็ต ไปที่ชายหาด เธอบอกคุณแม่ว่า *“คลื่นยักษ์สึนามิกำลังจะมาพวกเราต้องหนีขึ้นที่สูง”*

คุณแม่ถามทิลลี่ว่า *"เธอรู้ได้อย่างไร"*

ทิลลี่ตอบว่า *"ตอนนี้คลื่นทะเลแตกเป็นฟองเหมือนฟองเบียร์"*

คุณแม่ซักว่า *"เธอไปรู้มาจากไหน"*

ทิลลี่ตอบว่า *"หนูเรียนเรื่องสึนามิกับคุณครูที่โรงเรียนที่กรุงลอนดอน ๑๕ วันก่อนมาเมืองไทย"*

คุณแม่ไม่เชื่อลูกสาวทำหน้าเบ้ยักไหล่เดินจากไปทางชายหาด ลูกสาวก็บอกเสียงดังว่าถ้าคลื่นยักษ์มา มันจะท่วมต้นไม้ พวกเราจะตายกันหมด น้องสาวของทิลลี่พอได้ยินดังนั้นก็ร้องไห้วิ่งกลับขึ้นไปทางโรงแรมทันที คุณพ่อจึงวิ่งตามน้องสาว ทิลลี่วิ่งตามคุณพ่อ คุณแม่ก็วิ่งตามทิลลี่มาเป็นขบวน พนักงานโรงแรมถามว่าวิ่งมาทำไม คุณพ่อบอกว่าคลื่นยักษ์กำลังจะมาเพราะคลื่นทะเลแตกเป็นฟอง

พนักงานโรงแรมเห็นท่าไม่ดี จึงเป่านกหวีดเรียกนักท่องเที่ยวให้รีบกลับไปที่โรงแรมซึ่งตั้งอยู่ในที่สูง เมื่อคนเหล่านั้นขึ้นไปถึงโรงแรม คลื่นยักษ์มาถึงพอดี นักท่องเที่ยวจำนวนร้อยคนรอดตายเพราะเด็กหญิงทิลลี่ เมื่อพวกเขากลับถึงยุโรปต่างก็พากันสรรเสริญวีรกรรมของทิลลี่ สื่อมวลชนขยายเรื่องราวของเธอไปทั่ว นิตยสารฝรั่งเศสฉบับหนึ่งให้รางวัล Child of the Year (ยอดเด็กแห่งปี) แก่ทิลลี่ สมาคมดาราศาสตร์ตั้งชื่อดาวเคราะห์น้อยที่ค้นพบใหม่ในตอนนั้นตามชื่อของทิลลี่

ตอนที่ทิลลี่ไปรับรางวัลจากนิตยสารฝรั่งเศส ฝ่ายผู้มอบรางวัลได้ประกาศยกย่องเธอเป็นอย่างมาก เมื่อเธอขึ้นไปรับรางวัลได้กล่าวขอบคุณสั้นๆ แล้วออกตัวว่า ***"ที่ท่านชมว่าหนูเก่งอย่างนั้นอย่างนี้ก็ดีหรอก แต่อย่าชมหนูคนเดียว ต้องชมคุณครูของหนูว่าสอนเก่งด้วย"***

ผู้สื่อข่าวถามทิลลี่ว่า ทำไมเธอจึงชมคุณครู ทิลลี่ตอบว่า *"คุณครูสอนดีจริงๆ ถ้าสอนไม่ดี ป่านนี้พวกเราตายหมดแล้ว โดยเฉพาะแม่ของหนูตายก่อนเลย"*

ผู้สื่อข่าวยังถามต่ออีกว่า *"อยากจะกลับไปเมืองไทยอีกไหม"*

ทิลลี่ตอบว่า *"ยังอยากกลับไปอีก เพราะครั้งที่แล้วยังไม่ทันได้เที่ยวเมืองไทยคลื่นยักษ์ก็มาซะก่อน"*

ยูเนสโกส่งคนไปสัมภาษณ์คุณครูของทิลลี่ว่าสอนอย่างไรจึงทำให้ทิลลี่ช่วยชีวิตคนอื่นได้ คุณครูของทิลลี่เป็นผู้ชายมีชื่อว่า แอนดรู เคอนี่ย์ (Andrew Kearney) เขาให้สัมภาษณ์ว่าเขาสอนประจำวิชาภูมิศาสตร์ เวลาสอนเรื่องสึนามิ เขาดึงเอาภาพจากเว็บไซต์ที่เป็นเหตุการณ์จริงที่ฮาวายมาให้เด็กได้ดูในชั้นเรียนแล้วอธิบายให้เห็นถึงอันตรายของมันพร้อมกับเน้นย้ำว่าเวลาเจอสึนามิให้วิ่งหนีขึ้นที่สูงทันที นั่นคือคุณครูไม่ได้สอนแต่ทฤษฎี เขายังสอนภาคปฏิบัติอีกด้วย

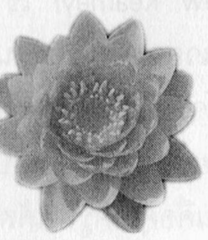
วิธีสอนของคุณครูของทิลลี่ให้ปัญญาครบทั้งสามขั้นตอนดังนี้

๑. สอนให้รู้ว่า สึนามิคืออะไร จัดเป็น **สุตมยปัญญา**

๒. สอนให้คิดตามจนตระหนักรู้ถึงเภทภัยอันตรายของสึนามิ จัดเป็น **จินตามยปัญญา**

๓. สอนวิธีปฏิบัติตนเมื่อต้องเผชิญกับสึนามิ นั่นคือให้วิ่งขึ้นที่สูงอย่างเดียว จัดเป็น **ภาวนามยปัญญา**

การศึกษาต้องสามารถพัฒนาปัญญาทั้งที่เป็น**สุตะ จินตา ภาวนา** แก่ผู้เรียน นั่นคือต้องสอนให้รู้รอบรู้ลึกเชื่อมโยงภาคทฤษฎีเข้ากับปฏิบัติให้ได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่เน้นการพัฒนาปัญญาเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ การศึกษาที่พึงประสงค์ต้องพัฒนาปัญญาควบคู่กับกรุณา

ปัญญาคู่กับกรุณา

คำว่า **กรุณา** หมายถึง ***ความสงสาร*** คือปรารถนาช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ปัญญาทำให้คนเป็นคนเก่ง กรุณาทำให้คนเป็นคนดี มนุษย์ต้องเป็นทั้งคนเก่งและคนดี คือ**ต้องมีปัญญาคู่กับกรุณาจึงจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์**

การศึกษาในระบบโรงเรียนและมหาวิทยาลัยมักสอนเน้นความรู้ที่เป็นศาสตร์สาขาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ แต่มักขาดความรู้เรื่องศาสนา คุณธรรม จริยธรรม **ศาสตร์ทั้งหลายให้ความรู้ที่ทำให้เป็นคนเก่ง ศาสนาให้ความรู้ที่ทำให้เป็นคนดี** การจะพัฒนาคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดีต้องสอนให้มีความรู้ทั้งศาสตร์และศาสนา ดังนั้น อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ จึงกล่าวว่า *"Science without religion is lame. Religion without science is blind ศาสตร์ที่ขาดศาสนาย่อมพิกลพิการ ศาสนาที่ขาดปัญญาย่อมมืดบอด"*

พระพุทธศาสนาแบ่งมนุษย์ออกเป็น ๓ ประเภท คือ *คนตาบอด คนตาเดียว คนสองตา*

ประเภทแรก **คนตาบอด** คือคนที่ไม่รู้ศาสตร์ใดๆ ไม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพทางโลก นอกจากนี้ เขายังไม่มีความรู้ทางศาสนา ไม่มีคุณธรรมจริยธรรม เขาขาดดวงตาแห่งปัญญาทั้งสองข้าง เขาจึงเป็นเหมือนคนตาบอด

ประเภทที่สอง **คนตาเดียว** ก็คือคนที่มีความรู้ทางโลกด้านเดียว เขารู้ศาสตร์ต่างๆ มากมาย แต่ไม่รู้เรื่องศาสนา คุณธรรมจริยธรรม นี่เรียกว่าตาเดียว

ประเภทที่สาม **คนสองตา** คือคนที่มีทั้งปัญญาในทางโลกและปัญญาในทางศาสนา เขาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ในเรื่องมนุษย์ที่สมบูรณ์นี้ ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ว่าชีวิตที่สมบูรณ์เหมือนการไถนาด้วยควายสองตัว ในการไถนานั้นคนโบราณเทียมควายสองตัว เหมือนกับชีวิตจะต้องมีตัวนำในการดำรงชีวิตสองอย่างด้วยกัน คือมีตาสองข้าง ตาข้างหนึ่งเป็นความรู้ในทางโลกและอีกข้างหนึ่งเป็นความรู้ในทางธรรม

ท่านพุทธทาสเล่าว่า คนสมัยโบราณไถนาด้วยควายสองตัว คือควายตัวรู้กับควายตัวแรง ควายตัวรู้เป็นควายแก่มีประสบการณ์สูงในการไถนา รู้ภาษาชาวนาดี มันเดินและหยุดตามคำสั่งของชาวนา ควายตัวนี้มีความรู้แต่ไม่มีแรงลากไถ ชาวนาจึงจับมาเทียมคู่กับควายอีกตัวหนึ่งที่เรียกว่าควายตัวแรง มันเป็นควายหนุ่มที่มี

แรงลากไถแต่ไม่รู้ภาษาชาวนา เมื่อชาวนาออกคำสั่งให้เดิน ควายตัวรู้จะขยับตัวออกเดิน ควายตัวแรงก็ออกแรงลากไถไปด้วยกัน การไถนาสำเร็จได้ด้วยการเทียมควายสองตัว คือตัวรู้กับตัวแรงเข้าด้วยกัน การดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สมบูรณ์ก็ต้องมีทั้งตัวรู้และตัวแรง ***ตัวรู้ คือ ความรู้ด้านศาสนา ส่วนตัวแรง คือ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี***

ถามว่า ในเรื่องควายสองตัวนี้ ตัวไหนควรนำตัวไหน *ตอบว่า* ควายตัวรู้ต้องนำควายตัวแรง นั่นคือ ศาสนาต้องกำกับการใช้ปัญญาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อป้องกันมิให้ปัญญาด้านนี้ถูกใช้ไปเพื่อการผลิตอาวุธทำลายโลก ศาสนาต้องพัฒนาคุณธรรมคือกรุณาให้มีพลังมากพอที่จะกำกับการใช้ปัญญาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อาตมาได้นำเรื่องการไถนาด้วยควายสองตัวนี้ไปบรรยายในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง เมื่อสองวันที่ผ่านมา อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเล่าให้ฟังว่า ตอนที่อาตมาไปบรรยายเรื่องนโยบายการจัดการศึกษาที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี อาตมาได้บอกว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเหมือนกับตัวแรง ต้องมีศาสนาเป็นตัวรู้คู่กัน เขาเกิดแรงบันดาลใจในเรื่องควายคู่นี้ จึงแต่งเป็นบทกลอน ชื่อว่าวัฒนธรรมควายคู่ ดังต่อไปนี้

หลักการสร้างคนรุ่นใหม่ให้สามารถ
ต้องรวมปราชญ์รวมศาสตร์ที่หลากหลาย

ทำงานร่วมรวมพลังทั้งใจกาย
เปรียบดังควายไถนาอยู่เคียงคู่กัน
ควายหนึ่งคือควายแรงเป็นควายรุ่น
ช่วยดันดุนหนุนแรงอย่างแข็งขัน
อุตสาหะมานะสร้างสารพัน
ร่วมผลักดันพร้อมเรียนรู้คู่องค์กร
อีกควายหรือคือควายเฒ่าเรียกควายรู้
เปรียบดังครูผู้ชี้นำคำสั่งสอน
ประคับช่วยประคองให้ไม่สั่นคลอน
ดุจภัสสรส่องสว่างหนทางไกล
จึงต้องรวมพลังคู่มุ่งสู่หนึ่ง
สร้างควายซึ่งรู้คู่แรงแปลงพันธุ์ใหม่
เติมความรู้คู่หลักคิดเสริมจิตใจ
ควายพันธุ์ไทยก้าวไกลในสากล

ผู้แต่งกลอนนี้อธิบายว่า เขาเสนอให้สร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ ด้วยการที่อาจารย์อาวุโสทั้งหลายเป็นพี่เลี้ยงให้อาจารย์รุ่นใหม่ เพราะมีประสบการณ์ จึงต้องคอยให้นโยบายให้ความคิด กำหนดทิศทางสถาบัน อาจารย์รุ่นใหม่ก็มาเรียนรู้รับไม้ต่อ และร่วมกันเป็นแรงผลักดันสถาบัน ในส่วนการเรียนการสอน อาจารย์เหมือนกับควายรู้ ต้องนำคนหนุ่มสาวซึ่งเป็นควายแรง กลายเป็นตัวรู้ขึ้นมาให้ได้ นิสิตนักศึกษาจึงจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ปัญญาทำให้เป็นคนเก่ง กรุณาทำให้เป็นคนดี

มนุษย์ที่สมบูรณ์ ต้องเป็นทั้งคนเก่งและคนดี เพราะมีปัญญาคู่กับกรุณา ชีวิตที่มีปัญญาแต่ขาดกรุณาจะมีความเก่งที่แล้งน้ำใจจนอยู่ร่วมโลกกับใครไม่ได้ จนกลายเป็นคนเก่งแต่ไม่ดี ทั้งนี้เพราะปัญญาทำให้เป็นคนเก่ง กรุณาทำให้เป็นคนดี การศึกษาที่เน้นพัฒนาปัญญาอย่างเดียวสร้างคนมีความรู้ที่ไม่เชื่อมโยงกับเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญาคุณ ที่ช่วยให้มองเห็นสรรพสิ่งเชื่อมโยงถึงกัน ปัญญาคุณทำให้มองเห็นปัญหาและความทุกข์ของมนุษย์จนเกิดกรุณาคุณต่อสรรพสัตว์ เพราะทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อสรรพสัตว์ พระพุทธเจ้าจึงออกเทศนาสั่งสอนเป็นเวลา ๔๕ ปีก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน

ปัญญาคุณของพระพุทธเจ้าเป็นปัญญาในทางธรรมที่นำให้เกิดกรุณา ทั้งนี้ เพราะปัญญาในทางธรรมเป็นการหยั่งรู้ปฏิจจสมุปบาทที่มองเห็นสรรพสิ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กันจึงรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ดังภาษิตหิโตปเทศที่ว่า

"ผู้ใดเห็นภรรยาของผู้อื่นเหมือนมารดาตน
เห็นทรัพย์ของผู้อื่นเหมือนก้อนดิน
และเห็นสัตว์ทั้งหลายเหมือนตนเอง
ผู้นั้นเป็นบัณฑิต"

ดังนั้น ปัญญาในทางธรรมนำไปสู่กรุณาคือความสงสาร ถ้าเรามีปัญญาชนิดนี้ที่มองทะลุเสื้อแดง เสื้อเหลือง หรือเสื้อหลากสี ว่าเป็นคนไทยด้วยกัน ความเกลียดชังจะไม่เกิดขึ้น เราจะมีกรุณา คือความสงสารที่เห็นคนไทยทำร้ายกันเอง แต่ถ้าเราไม่มีปัญญา อย่างนี้ เราก็จะติดที่ข้อมูลข่าวสารผิวเผินภายนอก เราจะแบ่งฝัก แบ่งฝ่ายไม่เห็นสรรพสิ่งเป็นหนึ่ง ไม่เห็นว่าคนทุกสีก็เป็นคนไทย ด้วยกัน ไม่นึกถึงว่าพวกเขาเป็นพสกนิกรของพระเจ้าอยู่หัวองค์ เดียวกัน เราก็เกลียดชังกัน เพราะเราไปติดอยู่ที่ความรู้ผิวเผินที่ เกิดจากรับข้อมูลด้านเดียว ประเทศไทยจะไปไม่รอด ถ้าคนไทย ขาดปัญญาที่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นองค์รวม (Holistic)

ปัญญาในทางโลกอาจไม่ก่อให้เกิดกรุณาต่อผู้อื่นเสมอไป ปัญญาชนิดนี้อาจทำให้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้นก็เป็นได้ ดังที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้เคย แสดงความห่วงใยไว้ว่า *"ต่อไปภายหน้า ถ้าเป็นคนที่ได้เล่าเรียน คงจะประพฤติตัวดีกว่าคนที่ไม่ได้เล่าเรียนนั้นหาถูกไม่ คนที่ไม่มี ธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้น้อย ก็โกงไม่ค่อยคล่อง ฤๅโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องมากขึ้นและ โกงพิสดารมากขึ้น"*

ความกรุณาที่มีต่อผู้อื่นย่อมทำให้ผู้มีปัญญาในทางโลกเป็น คนมีน้ำใจ รู้จักการเสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติ ไม่ใช่เป็น คนเห็นแก่ตัวที่คิดแต่จะเอาตัวรอดคนเดียว ***ปัญญาทำให้เป็น***

คนเก่ง กรุณาทำให้เป็นคนเก่งที่ไม่เห็นแก่ตัว เพราะมีแรงจูงใจในการทำหน้าที่แบบธรรมาธิปไตย

ท่านทั้งหลายลองถามตัวเองว่า ทุกวันนี้ท่านทำงานด้วยแรงผลักดันจากปัญญาหรือกรุณา ถ้าท่านทำงานด้วยแรงผลักดันจากปัญญาในทางโลกเป็นสำคัญ ท่านเป็น**อัตตาธิปไตย** คือถือตัวเองเป็นใหญ่ ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง คิดว่าฉันเก่ง ฉันแน่ ฉันมีความสามารถมากกว่าคนอื่น นั่นแสดงว่าท่านมีปัญญามากแต่กรุณาน้อย คิดแต่เพียงว่าฉันต้องชนะ คนอื่นต้องแพ้ (Win-Lose)

ตรงกันข้าม ถ้าท่านทำงานด้วยแรงผลักดันจากกรุณาเป็นส่วนใหญ่ ท่านเป็น**โลกาธิปไตย** คือถือคนอื่นเป็นใหญ่ คนอื่นเป็นศูนย์กลาง ถ้าท่านมีกรุณามากแต่มีปัญญาน้อยก็จะปกครองคนด้วยความยากลำบาก เป็นคนใจดีผีเข้า 0yf เป็นประเภทที่ว่าฉันแพ้คนอื่นชนะ (Lose-Win)

ถ้าท่านทำงานด้วยแรงผลักดันจากทั้งปัญญาและกรุณาเท่า ๆ กัน ท่านเป็น**ธรรมาธิปไตย** คือถือธรรมเป็นใหญ่ ยึดหลักการเป็นที่ตั้ง นั่นแสดงว่าท่านมีทัศนะแบบ Win-Win (ฉันชนะ คนอื่นก็ชนะ) ที่ว่าฉันชนะเพราะฉันมีปัญญา และฉันก็ยอมให้คนอื่นชนะเพราะฉันมีกรุณา

สังคมไทยทุกวันนี้จะรอดพ้นจากวิกฤติทางการเมืองหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับว่าคนไทยจะมีท่าทีแบบธรรมาธิปไตยมากน้อยเพียงไร สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือ กลุ่มที่เผชิญหน้ากันทุกวันนี้ต่างขาดทั้งปัญญา

และกรุณาซึ่งจะทำให้สังคมไทยกลายเป็น**อนาธิปไตย** คือสภาพที่ไม่มีขื่อไม่มีแป ต่างใช้ความรุนแรงเข้าหากัน อันมีผลให้ต่างฝ่ายต่างแพ้ (Lose-Lose) และที่แพ้ที่สุดก็คือประเทศชาติ

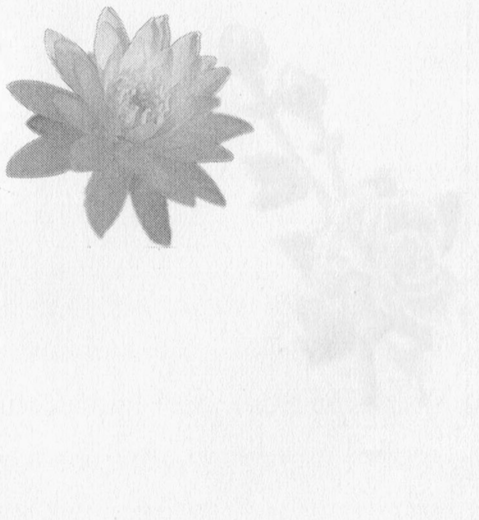
ธรรมาธิปไตยที่ใช้ปัญญาคู่กับกรุณาสามารถพาชาติให้รอดพ้นจากวิกฤติทางการเมืองครั้งนี้ เราต้องมีปัญญามองเห็นคนทั้งหลายเป็นคนไทยด้วยกัน และเกิดกรุณาคือปรารถนาจะช่วยคนไทยให้พ้นทุกข์ เราร่วมกันสร้างความปรองดองด้วยการพูดคุยสนทนากันแบบแสวงจุดร่วมสงวนจุดต่าง ในการพูดคุยกันนั้น เราต้องพยายามให้แต่ละฝ่ายรู้สึกว่าเขาก็ชนะ ไม่มีฝ่ายใดชนะแบบกินรวบอยู่ฝ่ายเดียว คนไทยคงต้องเลือกระหว่าง *"ชนะศึกแต่แพ้สงคราม"* กับ *"แพ้ศึกแต่ชนะสงคราม"*

ข้อความแรกที่ว่า ***"ชนะศึกแต่แพ้สงคราม"*** หมายถึงเราชนะแนวรบย่อยแต่แพ้สงครามใหญ่ คือชนะศึกเล็ก ๆ หลายครั้งแต่ในที่สุดก็ต้องเสียกรุงให้กับข้าศึก เช่น นักศึกษาเถียงชนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเรียนไม่จบปริญญาโท เพราะทะเลาะกับอาจารย์ที่ปรึกษา การที่คนไทยแต่ละกลุ่มแต่ละสีพยายามเอาชนะคะคานกันร่ำไป ต่างฝ่ายต่างเอาชนะบนซากปรักหักพังของประเทศชาติ นี่เรียกว่าชนะศึกแต่แพ้สงคราม

ข้อความที่สองที่ว่า ***"แพ้ศึกแต่ชนะสงคราม"*** หมายถึงเรายอมแพ้แนวรบย่อยแต่ชนะสงครามใหญ่ นั่นคือยอมแพ้ศึกเล็ก ๆ แต่เป็นฝ่ายชนะสงครามใหญ่ในที่สุด เรายอมถอยในบางแนวรบ เพื่อให้ส่วนรวมอยู่รอด เรียกว่าแพ้ศึกแต่ชนะสงคราม

ในครอบครัวเดียวกัน สามีภรรยาคิดแต่เอาชนะคะคานกันตลอดเวลา ทุ่มเถียงทะเลาะกันไม่รู้จักจบ จนในที่สุดครอบครัวต้องแตกแยกหรือหย่าร้าง นี่เรียกว่าชนะศึกแต่แพ้สงคราม ชัยชนะอย่างนี้จะมีประโยชน์อะไร

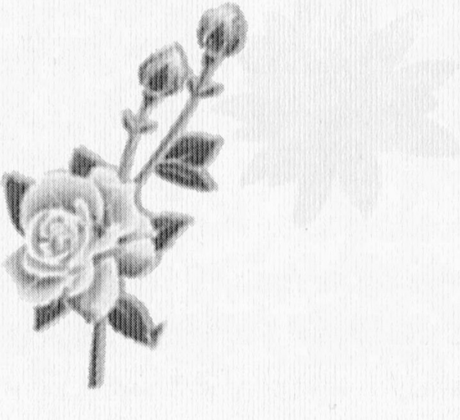
โบราณสอนว่า ***"รักยาวให้บั่น รักสั้นให้ต่อ"*** นั่นคือว่า *ถ้ารักจะคบใครให้ยืดยาวต้องรู้จักตัดคำพูดให้สั้นลงบ้าง ถ้าคิดจะคบกันชั่วครู่ชั่วคราว ให้ต่อความยาวสาวความยืด ทำอย่างนี้ไม่นานก็ต้องเลิกคบกัน*

อกฺโกเธน ชิเน โกธํ อสาธุํ สาธุนา ชิเน

ชนะความโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ

ชนะความชั่วด้วยความดี

แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร

ถ้าคิดจะคบกันต่อไปให้ยืดยาวก็ต้องรู้จักแพ้ให้แก่กันบ้าง ดังภาษิตที่ว่า ***"แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร"*** คนไทยสมัยนี้มักเข้าใจผิดว่า พระต้องเป็นฝ่ายแพ้ตลอดเวลา มารต้องเป็นฝ่ายชนะเสมอ เราควรทำความเข้าใจภาษิตนี้ให้ถูกต้อง ภาษิตนี้ไม่ได้หมายถึงว่าความพ่ายแพ้เป็นของพระ ชัยชนะเป็นของมาร ภาษิตนี้หมายความว่า **แพ้เป็นพระหมายถึงว่าเรายอมแพ้ให้ใคร เราเป็นพระในใจของคน ๆ นั้น เราเอาชนะใครร่ำไป เราเป็นมารในใจของคน ๆ นั้น** พระพุทธศาสนาสอนให้เรารู้จักยอมแพ้เพื่อเอาชนะใจเขา

มหาตมะคานธีใช้วิธีนี้ในการเรียกร้องเอกราชให้อินเดีย เขายอมให้คนตีศีรษะ ยอมถูกจับใส่คุก ยอมอดข้าวประท้วงในคุก จนในที่สุดคนอังกฤษก็ใจอ่อนยอมให้เอกราชแก่อินเดีย วิธีอหิงสาของมหาตมะคานธีมีคนรุ่นหลังเลียนแบบเอาไปใช้เรียกว่าพลังประชาชน (People Power) การต่อสู้ด้วยพลังประชาชนจะประสบความสำเร็จได้ก็ด้วยวิธีแห่งสันติที่ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงดังที่มหาตมะคานธีได้ทำเป็นตัวอย่างมาแล้ว

มหาตมะคานธีเชื่อมั่นว่า มนุษย์ทุกคนมีกรุณาคือความสงสารอยู่ในใจด้วยกันทั้งนั้น ถ้าเรายอมเจ็บปวดหรือยอมถอยบ้าง คนอื่นมองเห็นความเจ็บปวดของเราก็จะเกิดความกรุณาและหยุดการใช้ความรุนแรงกับเรา หลักการนี้สอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่า **“อกฺโกเธน ชิเน โกธํ อสาธุํ สาธุนา ชิเน *ชนะความโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ ชนะความชั่วด้วยความดี*”**

อับราฮัม ลินคอล์น ได้ประกาศเลิกทาสในสหรัฐอเมริกา จนทำให้เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้ตลอดสมัยแรกของการเป็นประธานาธิบดี ลินคอล์นกล่าวปราศัยหาเสียงเพื่อแข่งขันเป็นประธานาธิบดีสมัยที่สอง ขณะนั้นรัฐบาลของลินคอล์นกำลังจะชนะสงครามกลางเมืองอยู่แล้ว ลินคอล์นเห็นว่าเมื่อได้ชัยชนะแล้วต้องมีกระบวนการสมานฉันท์ตามมา เพราะทั้งฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ต่างก็เป็นคนอเมริกันด้วยกัน เมื่อรบชนะแล้วก็ต้องรวมทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกันเป็นสหรัฐ (United States)

ในฐานะที่เป็นฝ่ายถือไพ่เหนือกว่า ลินคอล์นเริ่มพูดหาเสียงแบบประนีประนอมเพื่อกรุยทางไปสู่ความสมานฉันท์เมื่อได้ชัยชนะเด็ดขาด เขาเตรียมการที่จะนำพวกที่พ่ายแพ้มาร่วมพัฒนาชาติสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ในการขึ้นกล่าวปราศรัยหาเสียงครั้งหนึ่งลินคอล์นกล่าวว่า เราอย่าได้เกลียดชังฝ่ายใต้ว่าเป็นศัตรู พวกเขาก็เป็นคนอเมริกันเหมือนกับพวกเรา ผู้นำฝ่ายใต้เป็นคนดี แต่ว่าหลงผิดไปหน่อย

คุณยายคนหนึ่งคงจะเป็นแฟนพันธุ์แท้ของลินคอล์นรู้สึกไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งที่ลินคอล์นชมฝ่ายใต้ เมื่อลินคอล์นพูดจบคุณยายได้ต่อว่าลินคอล์นว่า *ไม่ชอบใจเลยที่ท่านประธานาธิบดีไปชมฝ่ายใต้ ฝ่ายใต้คือศัตรูตัวฉกาจของเรา ท่านชมศัตรูได้อย่างไร เราผิดหวังเป็นอย่างยิ่ง เราเลือกท่านให้ไปทำลายศัตรู ไม่ใช่ให้ชมศัตรู*

ลินคอล์นตอบคุณยายว่า ***การที่ผมชมศัตรูนั้นก็คือพยายามทำศัตรูให้เป็นมิตร การที่ผมพยายามทำศัตรูให้เป็นมิตรมิใช่เป็นวิธีทำลายศัตรูที่ดีที่สุดละหรือ***

จริงอยู่ ผู้นำต้องพยายามกำจัดศัตรูอย่าให้เหลือไว้กวนใจ มีคำกล่าวว่า เศษ ๓ อย่างไม่ควรเก็บเอาไว้เพราะจะลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตในภายหลัง นั่นคือ **เศษหนี้ เศษไฟ และเศษศัตรู** ภาษิตจีนสอนว่า *"มีมิตรห้าร้อยคน ยังนับว่าน้อยเกินไป มีศัตรูหนึ่งคน ยังนับว่ามากเกินไป"*

เมื่อเก็บศัตรูเอาไว้ไม่ได้ ผู้นำมักกำจัดศัตรูด้วยความรุนแรง แต่เราต้องไม่ลืมพุทธพจน์ที่ว่า *"เวรย่อมไม่ระงับด้วยการจองเวร แต่เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร"* เมื่อทำลายศัตรูด้วยวิธีรุนแรงไปหนึ่งคนก็ทำให้ได้ศัตรูใหม่มาอีก ๑๐๐ คน พรรคพวกของศัตรูนั่นแหละที่จะรวมหัวกันกลับมาล้างแค้น

ผู้นำที่ดีควรทำตัวเหมือนลินคอล์นคือพยายามทำลายศัตรูด้วยการเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร การเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตรคือวิธีทำลายศัตรูแบบถอนรากถอนโคน เพราะไม่ต้องมีการจองเวรกันอีกต่อไป

ประเทศไทยรอดพ้นวิกฤติชาติมาได้หลายครั้ง ก็เพราะเราใช้ปัญญาคู่กับกรุณา สังคมไทยเคยแตกเป็นเสี่ยงในสมัยที่สู้กับภัยคอมมิวนิสต์ แต่แล้วเราก็เอาชนะคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จด้วยคำสั่ง ๖๖/๒๓ ที่เปลี่ยนศัตรูมาเป็นมิตร สังคมไทยสมัยนั้นมีน้ำใจกรุณาจึงต้อนรับอดีตผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทั้งหมดกลับมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย นั่นก็คือนโยบายที่หลายประเทศโดยเฉพาะฟิลิปปินส์เคยพยายามเลียนแบบเรามาแล้ว

ความสำเร็จในการสมานรอยแตกร้าวของสังคมไทยในอดีตแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยไม่ได้อับจนปัญญา แต่ที่วันนี้ยังแก้ปัญหาความแตกแยกในสังคมไทยไม่ได้ เพราะคนไทยมีกรุณาต่อกันน้อยไปหน่อยกระมัง

ในท้ายที่สุดนี้ ขออ้างคุณพระศรีรัตนตรัยและกุศลความดีที่บำเพ็ญไว้เพื่อประโยชน์สุขของคนทั้งหลายในฐานะที่ท่านเป็นครูบาอาจารย์ ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ศิษยานุศิษย์เป็นบุญกุศลมหาศาล จงมารวมกันเป็นตบะ เป็นเดชะ เป็นพลวปัจจัย อำนวยอวยพรให้สังคมไทยจงมีสันติสุข และขอให้ทุกท่านจงมีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปในชีวิตส่วนตัว ครอบครัว การงาน สมบูรณ์ด้วยลาภยศ สุข สรรเสริญ ทุกทิพาราตรีกาล มีอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธรรมสารสมบัติ ธนสารสมบัติ ปรารถนาสิ่งใดที่ชอบประกอบด้วยธรรม ก็ขอให้ความปรารถนานั้น ๆ จงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จ สมมโนรถมุ่งมาดปรารถนาทุกประการตลอดกาลนานเทอญ

"

ผู้นำที่ดีควรพยายามทำลายศัตรู
ด้วยการเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร
การเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร คือ
วิธีทำลายศัตรูแบบถอนรากถอนโคน
เพราะไม่ต้องมีการจองเวรกันอีกต่อไป

"

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : กำเนิดและพัฒนาการ

“ที่นี้ จะสร้างขึ้นสำหรับส่วนมหานิกาย จะให้ชื่อว่า มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย”

สยามินทร์
วันที่ ๒๒ กันยายน ร.ศ.๑๑๕ (พ.ศ.๒๔๓๙)

“This site will be developed for the Mahanikaya sect monks and the name Mahachulalongkornrajavidyalaya will be given”.

Sayamin.
On September 22, 1896.

กาลานุกรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
The Chronology of
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พุทธศักราช ๒๔๓๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายการบอกพระปริยัติธรรมจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ไปตั้งที่วัดมหาธาตุ เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย และโปรดให้เรียกว่า "มหาธาตุวิทยาลัย" และในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๓๒ มหาธาตุวิทยาลัยได้เปิดการศึกษาอย่างเป็นทางการ

In 1887, His Majesty King Chulalongkorn, Rama V the great, graciously had the traditional center devoted to training monks and novices of the Mahanikaya sect in the oral tradition of Pali studies transferred from the temple of the Emerald Buddha to its new location at nearby Wat Mahathat. His Majesty conferred on the new institution the name of Mahathat Witthayalai, or Mahathat college. Two years later, on November 8, 1889, the college was officially declared open, whereas classes began.

วันที่ ๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเปลี่ยนนาม **"มหาธาตุวิทยาลัย"** เป็น **"มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"** เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์

On September 13, 1896, His Majesty King Chulalongkorn the great, raised the status of Mahathat Witthayalai to that of a royal college, under the title of Mahachulalongkornrajavidyalaya (Mahachulalongkorn Royal College), aimed at providing Tipitaka studies, and higher education, not only for monks and novices, but also for laypeople.

วันที่ ๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๐ พระเถรานุเถระฝ่ายมหานิกาย ๕๗ รูปนำ โดยพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตเถร) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ ประชุมกันที่ตำหนักสมเด็จฯ วัดมหาธาตุ ได้ข้อยุติร่วมกันให้เปิดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัย จึงได้ประกาศใช้ระเบียบมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๔๙๐

On January 9, 1947, the chief abbot of Wat Mahathat, Phra Phimonlatham (Choi Thanadhatta thera), assembled fifty-seven senior monks of the Mahanikaya sect at Somdets residence of Wat Mahathat to draft a new curriculum featuring Buddhist studies along university lines, which survives, with modifications, to the present day. Mahachulalongkornrajavidyalaya regulation 1847 was in use.

วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐ เปิดการศึกษาชั้นอบรมพื้นฐานและเตรียมอุดมศึกษา ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ ต่อมาได้ตั้งคณะพุทธศาสตร์โดยเปิดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในปีการศึกษา ๒๔๙๔

On July 18, 1947, Mahachulalongkornrajavidyalaya opened a primary school and, two years later, a secondary school. This was followed, in 1950, by the establishment of a faculty of Buddhist Studies at the undergraduate level.

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่ง เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๑๒ ให้การศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ วัดมหาธาตุ เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์

On May 16, 1969, Mahachulalongkornrajavidyalaya under royal patronage was officially recognized by the Supreme Sangha Council as an educational institution for the Thai Sangha, located at Wat Mahathat.

วันที่ ๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๑ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เริ่มขยายการศึกษาไปสู่ภูมิภาค โดยตั้งวิทยาเขตหนองคายขึ้นเป็นแห่งแรก ที่ จังหวัดหนองคาย ปัจจุบัน (พุทธศักราช ๒๕๕๓) มีวิทยาเขต ๑๐ วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ๗ แห่ง สถาบันสมทบ ๗ แห่ง โครงการขยายห้องเรียน ๑๐ แห่ง และหน่วยวิทยบริการ ๑๘ แห่ง

On June 7, 1978, Mahachulalongkornrajavidyalaya under royal patronage began regional expansion, by establishing a new campus in the Nong Khai province. By now, there are ten such campuses, along with seven sangha colleges, seven affiliated institutes, ten extended classrooms, and eighteen academic service units.

วันที่ ๒๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๗ ได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา กำหนดให้ผู้สำเร็จหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิตจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวิทยฐานะชั้นปริญญาตรี

On September 27, 1984, the Thai Government issued a royal decree to according Bachelor degrees awarded by Mahachulalongkornrajavidyalaya under royal patronage equal status to those awarded by state universities.

วันที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้มีการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นนิติบุคคล มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

On September 21, 1997, the National Assembly of Thailand enacted a royal Act of Mahachulalongkornrajavidyalaya University to the effect that the University should become a legal entity under the supervision of the state.

วันที่ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร รับพระราชทานโฉนดที่ดินจำนวน ๘๔ ไร่ ๑ งาน ๓๗ ตารางวา ณ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่ง**นายแพทย์รัศมี คุณหญิงสมปอง วรรณิสสร** ถวายแก่มหาวิทยาลัย

On July 9, 1999, the Mahachulalongkornrajavidyalaya University executive committee had an audience with His Royal Highness Crown Prince Maha Vajiralongkorn of Thailand. His Royal Highness granted to the University the title deeds to approximately thirty-three acres at Lam Sai sub-district, Wang Noi district, Ayutthaya province, that had been donated by Dr. Ratsami and Khun Ying Sompong Wannitson.

วันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์โครงการก่อสร้างที่ทำการแห่งใหม่ของมหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีและคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างที่ทำการแห่งใหม่ของมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติม ปัจจุบัน (พุทธศักราช ๒๕๕๓) มีเนื้อที่ทั้งหมดรวม ๓๒๓ ไร่

On December 13, 1999, His Royal Highness Crown Prince Maha Vajiralongkorn laid the foundation-stone of the new University main campus at Lam Sai sub-district, Wang Noi district, Ayutthaya province and, during the following year, the construction of the new main campus was initiated by the Rector, Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammacitto) and the executive committee of the University. At present, due to acquisition of further land, the site consists of some one hundred and twenty-nine acres.

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ ขยายการศึกษาไปยังต่างประเทศ โดยรับวิทยาลัยพุทธศาสนาดองกุก ชอนบอบ ประเทศเกาหลีใต้เข้าเป็นสถาบันสมทบเป็นแห่งแรก ปัจจุบันมีสถาบันสมทบในต่างประเทศ ๖ แห่ง

On February 23, 2001, Mahachulalongkornrajavidyalaya University formed affiliation with several institutes, starting the Buddhist Dongguk Chonbob College in South Korea. At present, there are six overseas affiliated institutes of the University.

วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ มหาวิทยาลัยได้ย้ายที่ทำการจากวัดมหาธาตุและ วัดศรีสุดาราม กรุงเทพมหานคร มายังที่ทำการแห่งใหม่ณตำบลลำไทรอำเภอวังน้อยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

On October 1, 2008, the University relocated from Wat Mahathat and Wat Si Sudaram to the new main campus at Lam Sai sub-district, Wang Noi district, Ayutthaya province.

วันที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดที่ทำการแห่งใหม่ของมหาวิทยาลัย ณ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเป็นทางการ

On December 3, 2010, opening ceremony of the University main campus is presided over by His Royal Highness Crown Prince Maha Vajiralongkorn, at Lam Sai sub-district, Wang Noi district, Ayutthaya province

การสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาฯ วังน้อย อยุธยา

ด้วยสถานที่ตั้งเดิมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฏิ์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และวัดศรีสุดารามวรวิหาร แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ยังไม่เอื้อต่อการที่จะให้การศึกษาแก่พระพุทธศาสนิกชนได้อย่างเพียงพอ และไม่สะดวกในการติดตั้งวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี ด้วยเหตุนี้ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรูปปัจจุบัน จึงมีแนวคิดที่จะหาสถานที่สร้างศูนย์กลางของมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ ให้สามารถรองรับการขยายตัวของกิจการมหาวิทยาลัยในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งประจวบเหมาะพอดี เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ **นายแพทย์รัศมี คุณหญิงสมปอง วรรณิสสร** มีความจำนงที่จะถวายที่ดินโฉนดเลขที่ ๗๘๘๘ และ ๗๘๘๙ จำนวน ๘๔ ไร่ ๑ งาน ๓๗ ตารางวา ณ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อมาวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่มหาวิทยาลัย ณ สำนักงานที่ดินอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทูลเกล้าฯ ถวายที่ดิน

ต่อมาเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำโดย พระสุเมธาธิบดี (บุญเลิศ ทตฺตสุทฺธิมหาเถร) นายกสภามหาวิทยาลัยในขณะนั้น

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดี พร้อมด้วยนายแพทย์รัศมี คุณหญิงสมปอง วรรณิสสร ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทูลเกล้าถวายโฉนดที่ดินทั้ง ๒ แปลงเพื่อพระราชทานแก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารสถานที่แห่งใหม่ของมหาวิทยาลัยสืบไป

การวางแผนก่อสร้างมหาวิทยาลัย

เพื่อให้การก่อสร้างอาคารสถานที่แห่งใหม่ ของมหาวิทยาลัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้บริจาคที่ดิน พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้ลงนามในคำสั่งที่ ๑๗๒/๒๕๔๒ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทและพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีคณะกรรมการจำนวน ๒๐ รูป/คน เมื่อจัดทำแผนแม่บทและพัฒนามหาวิทยาลัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครงการก่อสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

พิธีวางศิลาฤกษ์

วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานพิธีวางศิลาฤกษ์โครงการก่อสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทรงวางศิลาฤกษ์ อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา

(อาคารสำนักงานอธิการบดี)ยังความปลื้มปีติแก่คณะผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย และสาธุชนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง มีพระภิกษุสามเณรและ ประชาชนทั่วไปถวายการต้อนรับและร่วมบำเพ็ญบุญครั้งนี้จำนวนมาก

อาคารพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎก

พิธีวางศิลาฤกษ์โครงการก่อสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย อยุธยา ยังผลให้ประชาชนที่ไปร่วมงานจำนวนมากเกิดศรัทธาในการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดย **ดร.ยุวรี เอื้อกาญจนวิไล** ประธานกรรมการบริษัทฟิชเชอร์ริ่ง โคลด์สโตริจ จำกัด ได้แจ้งความจำนงบริจาคเงิน ๓๙ ล้านบาท เพื่อเป็นทุนก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎก โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎกฉบับต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ

การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎกได้เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยมี **พระราชพิพัฒน์โกศล** เจ้าอาวาสวัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นประธานดำเนินการก่อสร้างและดูแลรับผิดชอบ มีนายคำรณ หล่อไกรเลิศ และนายสันติ ตันติวีรสุต เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง และมีคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจรับงาน โดยมี พระมหาโกวิทย์ สิริวณฺโณ เป็นประธานกรรมการ หลังการก่อสร้างเสร็จสิ้นสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยได้จัดพิธีมอบอาคารเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ พร้อมกันนี้ ได้ประกอบพิธีประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่อัญเชิญ

มาจากเมืองแคนดี ประเทศศรีลังกา ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย อยุธยา โดยมีเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และ ฯพณฯ ศ.ดร.วิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส

อาคารพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎก เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ศิลปะไทยโบราณสมัยอยุธยา พื้นที่ใช้สอยภายในบริเวณห้องชั้นใต้ดิน จากด้านหน้าถึงด้านหลังยาว ๔๑ เมตร จากด้านซ้ายไป ด้านขวา ยาว ๓๙ เมตร ลักษณะอาคารเป็นห้องโถง มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา และด้านหน้าประดิษฐานพระบรมรูป รัชกาลที่ ๕

อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา (อาคารสำนักงานอธิการบดี)

อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา (อาคารสำนักงานอธิการบดี) เกิดขึ้นจากการที่มหาวิทยาลัย ได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ การดำเนินการก่อสร้างเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ งบประมาณที่ใช้ก่อสร้าง จำนวน ๗๘ ล้านบาท จากการบริจาคของประชาชนทั่วไป โดยมี **พระราชพิพัฒน์โกศล** เจ้าอาวาสวัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นประธานดำเนินการก่อสร้าง มีนายปวุฒิ นิยมแก้ว และนายคำรณ หล่อไกรเลิศ เป็นผู้ควบคุมดูแลการก่อสร้าง

และมีคณะกรรมการ ที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจรับงาน โดยมีพระมหาโกวิทย์ สิริวณฺโณ เป็นประธานกรรมการหลังการก่อสร้างเสร็จสิ้นได้ประกอบพิธีมอบถวายอาคารเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘

อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา (อาคารสำนักงานอธิการบดี) เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ลักษณะทรงไทยประยุกต์ สูง ๔ ชั้น มีพื้นที่ใช้สอย ๖,๕๓๔ ตารางเมตร รูปทรงของอาคารมาจาก แนวคิดที่ต้องการสืบทอดรูปทรงอาคารหลังเดิมที่วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร และเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย อยุธยา ปัจจุบันอาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา ชั้นที่ ๑-๓ เป็นสำนักงานอธิการบดีและส่วนงานในสังกัด และชั้นที่ ๔ เป็นห้องประชุม แบ่งเป็น ๒ ห้อง คือ ห้องประชุมมุก และห้องประชุมหินอ่อน

สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

อาคารหอสมุดเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นอาคารที่จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการเก็บรวบรวม ข้อมูล และบริการทางการศึกษาทั้งด้านเอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนศูนย์เครือข่ายระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กลักษณะทรงไทยประยุกต์ สูง ๔ ชั้น มีพื้นที่ใช้สอย ๖,๕๓๔ ตารางเมตร

การดำเนินการก่อสร้างเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รับความอุปถัมภ์ค่าก่อสร้างและการกำกับควบคุมการก่อสร้างจาก **สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺญมหาเถร)** เจ้าอาวาส

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๗๕ ล้านบาท ในนามมูลนิธิหลวงพ่อวัดปากน้ำ โดยคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัย แต่งตั้งมีพระมหาโกวิทย์ สิริวณฺโณ เป็นประธานกรรมการ เป็นผู้ตรวจรับงาน

อาคาร ๗๒ ปี พระวิสุทธาธิบดี (อาคารหอฉัน)

อาคาร ๗๒ ปี พระวิสุทธาธิบดี (อาคารหอฉัน) เป็นอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ฉันภัตตาหารสำหรับคณาจารย์ เจ้าหน้าที่พระนิสิต และเป็นสถานที่รับประทานอาหารของคณาจารย์ และนิสิตที่เป็นคฤหัสถ์ เป็นอาคารลักษณะทรงไทยประยุกต์ สูง ๔ ชั้น คอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง ๖๖ เมตร ยาว ๖๖ เมตร สูง ๑๗.๕ เมตร พื้นที่ใช้สอย ๑๔,๙๓๓ ตารางเมตร

การก่อสร้างได้รับความอุปถัมภ์งบประมาณจาก**พระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภทฺทจารีมหาเถร)** เจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม กรรมการมหาเถรสมาคม จำนวน ๙๔,๘๒๘,๑๕๔ บาท (เก้าสิบสี่ล้านแปดแสนสองหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยห้าสิบสี่บาทถ้วน) โดยมีนายสิทธิกร บุญฉิมเป็นประธานในการจัดหาทุนการก่อสร้าง ควบคุมการก่อสร้างโดยบริษัท คอนซัลท์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด ตรวจรับงานโดยคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้ง มีพระครูปลัดมารุต วรมงฺคโลเป็นประธานกรรมการ

อาคารหอพักอาคันตุกะ (อาคาร ๙๒ ปี ปัญญานันทะ)

อาคารหอพักอาคันตุกะ หรืออาคาร ๙๒ ปี ปัญญานันทะ เป็นอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่รองรับอาคันตุกะที่มาเยี่ยมมหาวิทยาลัย ลักษณะ เป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ มีพื้นที่การใช้สอย

๓,๘๘๔.๔๐ ตารางเมตร สูง ๔ ชั้น จำนวน ๘๐ ห้อง ได้รับความอุปถัมภ์งบประมาณก่อสร้างจาก **พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)** จำนวน ๕๐,๓๐๖,๗๙๐ บาท ควบคุมดูแลโดยบริษัทที่ปรึกษาของลูกศิษย์หลวงพ่อปัญญานันทะ ตรวจรับงานโดยคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้ง มี พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พฺรหฺมรํสี) เป็นประธานกรรมการ

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ มีพิธีมอบอาคารรับรองอาคันตุกะ (อาคาร ๙๒ ปี ปัญญานันทะ)

อาคารเรียนรวม

อาคารเรียนรวม เป็นอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสำนักงานของคณะต่างๆ และห้องเรียนสำหรับนิสิต งบประมาณในการดำเนินการก่อสร้างทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล จำนวน ๓๓๗ ล้านบาท งบที่เหลือเป็นเงินจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทั่วไป รวมจำนวนเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๔๑๔,๗๗๑,๔๐๗ บาท โดยเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) มาเป็นประธานในการตอกเสาเข็ม มี หจก.สหกิจเจริญก่อสร้าง จำกัด เป็นผู้รับเหมาการก่อสร้าง และมีคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจรับงาน โดยมี พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พฺรหฺมรํสี) เป็นประธานกรรมการ

อาคารเรียนรวมเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรง ๘ เหลี่ยม สูง ๖ ชั้น พื้นที่ใช้สอย ๓๕,๐๐๐ ตารางเมตร จำนวน ๘ อาคารติดต่อกัน โดยได้จัดแบ่งเป็นอาคารสำนักงาน ๔ อาคาร และอาคารเรียน ๔ อาคาร

อาคารมหาจุฬาบรรณาคาร ๑๕๐ พรรษา สมเด็จพระปิยมหาราช

อาคารมหาจุฬาบรรณาคาร เป็นอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่จำหน่ายพระไตรปิฎก หนังสือ ธรรมะ หนังสือปรัชญา ศาสนา และหนังสือวิชาการทั่วไปเพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และประชาชนทั่วไป เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรงไทยประยุกต์ สูง ๔ ชั้น กว้าง ๖๖ เมตร ยาว ๖๖ เมตร สูง ๑๗.๕ เมตร มีพื้นที่ใช้สอย ๑๔,๙๓๓ ตารางเมตร งบประมาณในการก่อสร้างจำนวน ๓๕ ล้านบาท โดยได้รับการบริจาคจาก**ตระกูลเตชะไกรศรี** มี**คุณศักดิ์ชัย-คุณสุดาวรรณ เตชะไกรศรี** เป็นต้น เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีวิศวกรที่ตระกูลเตชะไกรศรี ให้มาควบคุมดูแลการก่อสร้าง

อาคารหอพักนิสิต

อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ หลัง ลักษณะเป็นทรงไทยประยุกต์ สูง ๔ ชั้น ชั้นละ ๒๙ ห้อง รวมห้องพักแต่ละหลัง จำนวน ๑๑๖ ห้อง ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ๕๒ ล้านบาท งบที่เหลือเป็นเงินจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทั่วไป รวมจำนวนเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๙๖,๗๘๐,๐๐๐ บาท มีพระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พฺรหฺมรํสี) เป็นประธานกรรมการตรวจรับงาน

อาคารหอประชุม มวก.๔๘ พรรษา

สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยขนาดใหญ่ ความจุประมาณ ๕,๐๐๐ ที่นั่ง พื้นที่ใช้สอย ๑๒,๐๐๐ ตารางเมตร มีห้องประชุมแบบ Conventional Hall เริ่มดำเนินการก่อสร้าง เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐ รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการก่อสร้าง และ**พระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภทฺทจารีมหาเถร)** ร่วมกับคณะศิษย์วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร ได้ร่วมอุปถัมภ์การก่อสร้างอีก ๑๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท รวมจำนวนเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๓๔๐,๒๕๗,๕๘๙ บาท และรัฐบาลและคณะสงฆ์ใช้เป็นสถานที่ประชุมชาวพุทธนานาชาติ เนื่องในวันวิสาขบูชา เมื่อ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓

อุโบสถกลางน้ำ

อุโบสถมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเรียกว่า "อุโบสถกลางน้ำ" อุปถัมภ์การก่อสร้างโดย**พระพรหมมังคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์** และคณะพุทธศาสนิกชนทั่วไป โดยเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทมหาเถร) เป็นประธานประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ สร้างบนพื้นที่ ๑๖ ไร่ อุโบสถกลางน้ำ เป็นลักษณะทรงไทยประยุกต์ ๒ ชั้น อยู่กลางสระน้ำขนาดใหญ่ เนื้อที่ ๖ ไร่ พื้นที่ใช้สอยชั้นบน ๑๙๐ ตารางเมตร รองรับพระสงฆ์ได้ ๒๕๐ รูป และมีลานล้อมรอบอุโบสถ พื้นที่ใช้สอยชั้นล่างเป็นฐานอุโบสถ มีขนาดกว้าง ๓,๕๐๐ ตารางเมตร รองรับพระสงฆ์ได้ ๔,๐๐๐ รูป เพื่อใช้ทำสังฆกรรมอันเป็นกิจของสงฆ์ที่เป็นหมู่คณะจะพึงปฏิบัติร่วมกัน

การก่อสร้างได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องโดยหลวงพ่อปัญญานันทะ (พระพรหมมังคลาจารย์) จะเดินทางมาดูแลอย่างใกล้ชิด ต่อมาภายหลังหลวงพ่อมรณภาพ **พระธรรมวิมลโมลี** เจ้าคณะภาค ๑๗ และเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฏ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้มารับงานดูแลการก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำต่อจากหลวงพ่อ ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการไปแล้วประมาณร้อยละ ๙๐ ใช้งบประมาณในการก่อสร้างไปแล้วกว่า ๑๕๐ ล้านบาท ขณะนี้ได้อัญเชิญพระประธานไปประดิษฐานภายในอุโบสถ ประดิษฐานพระประจำวันเกิดรอบศาลาราย และจะปั้นรูปเหมือนหลวงพ่อขนาดเท่าตัวจริงไว้ให้พุทธศาสนิกชนสักการบูชาด้วย โดยตั้งเป้าไว้ว่าในปี ๒๕๕๔ จะสามารถมอบอุโบสถกลางน้ำให้มหาวิทยาลัยได้

หลวงพ่อพระพุทธโสธร

เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ พระวิสุทธาธิบดี เจ้าอาวาสวัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพมหานคร เป็นประธานเททองหล่อหลวงพ่อพระพุทธโสธร ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิต และพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก

ต่อมา พิธีอัญเชิญหลวงพ่อโสธรองค์จำลองขนาดหน้าตัก ๑๐๘ นิ้ว จากจังหวัดฉะเชิงเทรา ล่องผ่านแม่น้ำบางปะกงและแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อมาประดิษฐานบริเวณท้องสนามหลวง ให้พุทธศาสนิกชนได้มาเคารพสักการะ และเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ระหว่างวันที่ ๒๗ ม.ค.-๕ ก.พ. ๒๕๔๗

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๗ หลังจากที่ขบวนแห่หลวงพ่อโสธรองค์จำลองได้มาหยุดที่ท่าน้ำหน้าศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ ได้มีประชาชนที่ทราบข่าวมาร่วมกราบไหว้สักการะและบริจาคเงินกันเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งในเวลา ๑๑.๐๙ น. ขบวนได้เคลื่อนออกจากท่าน้ำไปยังท่าราชวงศ์ กรุงเทพฯ ต่อไป ท่ามกลางเสียงประทัดดังลั่นกว่าหมื่นนัด

หลวงพ่อพระพุทธโสธรจำลองถูกอัญเชิญมาตั้งประดิษฐสถานที่สนามหลวง ในวันที่ ๒๗ มกราคม - ๕ กุมภาพันธ์นี้ หลังจากนั้นคณะสงฆ์ได้มาประกอบพิธีกรรมปลุกเสกและทำการเบิกเนตร จนกระทั่งในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ได้อัญเชิญหลวงพ่อโสธรจำลองไปประดิษฐานที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ มหาวิทยาลัยได้อนุมัติโครงการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ เพื่อเป็นที่ศึกษาของพระภิกษุ และคฤหัสถ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นสถาบันวิจัย และได้ดำเนินการจัดซื้อที่ดิน จำนวน ๗๗ ไร่ ๒ งาน ๕๓ ตารางวา ซึ่งตั้งอยู่ติดกับที่ดินของมหาวิทยาลัยด้านทิศตะวันออก ต่อมหาวิทยาลัยได้มีการร่างแผนแม่บทการก่อสร้างวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาความเหมาะสมด้านประโยชน์ใช้สอยความสอดคล้องกับแผนแม่บทการก่อสร้างมหาวิทยาลัย ระยะที่ ๑ และเพื่อประกอบการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลต่อไป

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนรวมวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ จำนวนเงิน ๘๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท (แปดสิบล้านบาทถ้วน) ซึ่งได้ดำเนินการออกแบบอาคาร กำหนดพื้นที่ก่อสร้างและจัดซื้อจัดจ้างเสร็จทันปีงบประมาณดังกล่าวและได้มีการออกแบบอาคารวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ เพื่อให้มีการก่อสร้างต่อไป

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังดำเนินการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคซื้อครุภัณฑ์ประกอบอาคารต่างๆซื้อที่ดินเพิ่มเติมปรับปรุงพื้นที่ ก่อสร้างลานจอดรถ ก่อสร้างป้ายมหาวิทยาลัย งานถมดิน และปรับภูมิทัศน์ เป็นต้น

รวมประมาณการงบประมาณการก่อสร้างทุกรายการ เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๒,๑๓๔,๕๙๑,๒๐๖ บาท (สองพันหนึ่งร้อยสามสิบสี่ล้านห้าแสนเก้าหมื่นหนึ่งพันสองร้อยหกบาทถ้วน)

สรุปผลการดำเนินการก่อสร้าง มจร. วังน้อย

ลำดับ	รายการ	งบประมาณ
๑.	อาคารเรียนรวม	๔๑๔,๗๗๑,๔๐๗
๕.	อาคารอเนกประสงค์ (หอประชุม มวก. ๔๘ พรรษา)	๓๔๐,๒๕๗,๕๘๙
๖.	ก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค	๑๒๐,๐๐๐,๐๐๐
๗.	อาคารที่พักนิสิต ๒ หลัง	๙๖,๗๘๐,๐๐๐
๘.	ครุภัณฑ์ประกอบอาคารเรียนรวม	๓๗,๐๐๐,๐๐๐
๙.	ครุภัณฑ์ประกอบอาคาร	๓๐,๐๐๐,๐๐๐
๑๒.	อาคารสำนักงานอธิการบดี	๗๘,๐๐๐,๐๐๐
๑๓.	อาคารสำนักหอสมุด และเทคโนโลยีสารสนเทศ	๗๕,๐๐๐,๐๐๐
๑๔.	อาคารอาคันตุกะ ๙๒ ปีปัญญานันทะ	๕๐,๓๐๖,๗๙๐
๑๕.	อาคารหอฉัน ๗๒ ปี พระวิสุทธาธิบดี	๙๔,๘๒๘,๑๕๔
๑๖.	อาคารมหาจุฬาบรรณาคาร ๑๕๐ พรรษา สมเด็จพระปิยมหาราช	๓๕,๐๐๐,๐๐๐
๑๗.	อาคารพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎก	๔๑,๐๐๐,๐๐๐
๑๘.	อาคารวรรณิสสร	๑,๒๐๐,๐๐๐
๑๙.	อุโบสถกลางน้ำ	๑๕๐,๐๐๐,๐๐๐
๒๐.	จัดซื้อที่ดินขยายพื้นที่ก่อสร้าง	๓๒๙,๘๒๒,๒๖๖
๒๒.	งานถมดิน/ปรับปรุงพื้นที่ ระยะที่ ๑ (พื้นที่ประมาณ ๘๔ ไร่)	๖๐,๐๐๐,๐๐๐
๒๓.	ก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค (ถนน) บนพื้นที่ ๘๔ ไร่	๓๐,๕๐๐,๐๐๐

ลำดับ	รายการ	งบประมาณ
๒๔.	งานออกแบบ	๑๒,๑๒๕,๐๐๐
๒๕.	ก่อสร้างลานจอดรถและถมดิน	๕๒,๐๐๐,๐๐๐
๒๖.	ก่อสร้างป้ายมหาวิทยาลัยงานถมดิน และปรับภูมิทัศน์	๒๖,๐๐๐,๐๐๐
๒๘.	ค่าบริหารโครงการ/ ค่าควบคุมงานก่อสร้าง	๖๐,๐๐๐,๐๐๐
	รวมงบประมาณ	**๒,๑๓๔,๕๙๑,๒๐๖**

ขอเชิญร่วมบริจาคทรัพย์
สนับสนุนการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

***

๑. ตั้งทุน, เพิ่มทุน, สะสมทุน มูลนิธิมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
๒. สมทบทุนสร้างอาคารมหาวิทยาลัย มจร วังน้อย
๓. สมทบทุนสร้างพระอุโบสถกลางน้ำ มจร วังน้อย
๔. สมทบทุนซื้อที่ดินสร้างวัดและขยายพื้นที่ มจร วังน้อย
๕. สมทบกองทุนเผยแผ่ธรรมะ ทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์
๖. สมทบกองทุน ค่าภัตตาหาร, ค่าน้ำ, ค่าไฟ และค่ายารักษาโรค
๗. สมทบกองทุนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานพระนิสิต และประชาชนทั่วไป
๘. สมัครสมาชิกและต่ออายุสมาชิกนิตยสารพุทธจักร
๙. สนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย

รายการที่ ๑

บัญชีธนาคารทหารไทย ประเภทออมทรัพย์

สาขาสำนักราชดำเนิน

เลขบัญชี ๐๐๒-๒-๗๗๔๘๓-๐

ชื่อบัญชี "มูลนิธิมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย"

รายการที่ ๒-๙

มีบัญชีธนาคาร ชื่อบัญชี
"มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" ทุกบัญชี ดังนี้

- ธนาคารทหารไทย สำนักราชดำเนิน ออมทรัพย์
  เลขที่บัญชี ๐๑๒-๒-๘๐๗๘๕-๓
- ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขา (ย่อย) ท่าพระจันทร์ ออมทรัพย์
  เลขที่บัญชี ๑๑๔-๒-๐๖๕๖๘-๗
- ธนาคารกรุงเทพ สาขาธนบุรี ออมทรัพย์
  เลขที่บัญชี ๑๐๗-๐-๕๙๕๗๔-๗
- ธนาคารกรุงศรี สาขาลาดพร้าว ออมทรัพย์
  เลขที่บัญชี ๑๐๖-๑-๒๐๘๑๔-๗
- ชื่อบัญชี "มจร. ทุนภัตตาหารนิสิต"
  ธนาคารทหารไทย สาขาวังน้อย ออมทรัพย์
  เลขที่บัญชี ๕๑๐-๒-๐๖๙๙๙-๓

หรือผู้มีจิตศรัทธา ติดต่อบริจาคด้วยตนเองได้ทุกวัน ที่ :-

๑. ฝ่ายธรรมวิจัย ห้อง ๑๐๖ ชั้น ๑ อาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร
ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ - ๒๐.๓๐ น. ทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ
โทร ๐๒-๒๒๑-๔๘๕๙, ๐๒-๒๒๖-๖๐๒๗

๒. ฝ่ายธรรมวิจัย สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ - ๕

๓. ร้าน เซเว่น อีเลฟเว่น หรือ
ร้านที่มีสัญลักษณ์ เคาน์เตอร์ เซอร์วิส ทุกสาขา ทั่วประเทศ
ชื่อมูลนิธิ "มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"

การบริจาคทุกครั้ง ทางมหาวิทยาลัยจะออกใบอนุโมทนาบัตร
สามารถนำไปลดย่อนภาษีได้

ติดต่อ.. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ถึง ๕
๐๒-๖๒๓-๖๓๒๕, ๐๒-๒๒๒-๒๘๓๕
แฟ็กซ์ ๐๒-๒๒๖-๖๒๕๒, ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๖
ตั้งแต่เวลา : ๐๘.๐๐ - ๒๐.๓๐ น.

คณะผู้จัดทำหนังสือ

บรรณาธิการ

พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พฺรหฺมรํสี)

กองบรรณาธิการ

พระครูคัมภีร์ปัญญาวิกรม
พระมหาไพรัชน์ ธมฺมทีโป
พระครูสังฆพินัย (จักราวุธ)
พระมหาสุกรี สุจิตฺโต
นายสมหมาย สุภาษิต
นายธนเทพ วงษ์พันธุ์
นายกิตติวัตร มาน้อย

ปัญญาต้องคู่กับกรุณา จึงจะพาชาติรอด พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙,Ph.D.) ศาสตราจารย์, ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

www.mcu.ac.th